

Vergaderjaar 2013–2014

33 750 XVI

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2014

Nr. 105

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 20 mei 2014

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft op 26 maart 2014 overleg gevoerd met Staatssecretaris Van Rijn van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over:

- **de brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 9 december 2013 betreffende beantwoording vragen commissie over het plan van aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) in opleidingen (Kamerstuk 33 750-XVI, nr. 78);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 12 december 2013 betreffende beantwoording vragen commissie over de Voortgangsrapportage Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) (Kamerstuk 33 750-XVI, nr. 77);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 16 december 2013 betreffende Voortgangsrapportage Geweld in afhankelijkheidsrelaties (Kamerstuk 33 750-XVI, nr. 80);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 15 juli 2013 betreffende de Voortgangsrapportage Geweld in afhankelijkheidsrelaties (Kamerstuk 33 400-XVI, nr. 156);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 3 september 2013 betreffende het IGZ-rapport over de invoering van meldcodes (Kamerstuk 28 345, nr. 126).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Neppérus

De griffier van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Teunissen

Voorzitter: Keijzer
Griffier: Sjerp

Aanwezig zijn zeven leden der Kamer, te weten: Agema, Baay-Timmerman, Bergkamp, Otwin van Dijk, Keijzer, Arno Rutte, Siderius,

en Staatssecretaris Van Rijn van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, die vergezeld is van enkele ambtenaren van zijn ministerie.

Aanvang 10.05 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren, met uw welbevinden zal ik dit AO voorzitten. Madeleine Van Toorenburg zou het eerst doen, maar zij moest onverwachts naar een ander AO. Ik heet de Staatssecretaris en zijn ondersteuning van harte welkom, evenals de aanwezige Kamerleden, iedereen op de publieke tribune en de mensen die meekijken. De spreektijd per fractie is maximaal vier minuten. Ik stel voor om twee interrupties per fractie toe te staan.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Voorzitter. ZEMBLA zond twee maanden geleden een documentaire uit over ouderenmishandeling, waarbij sprake was van verwaarlozing, financiële uitbuiting en zelfs seksueel misbruik. Het was vreselijk om te zien dat dit alles voorkomt. Buitenlandse onderzoekers schatten dat één op de twintig wordt mishandeld. Dat is een grove schatting, want de omvang van ouderenmishandeling is op dit moment helaas nog steeds niet bekend.

Een effectieve bestrijding van het probleem begint bij het vaststellen ervan. Het laatste onderzoek naar ouderenmishandeling dateert alweer uit 1996. De situatie is sindsdien sterk veranderd, bijvoorbeeld omdat meer ouderen thuis wonen. D66 heeft al in juli 2013 aangedrongen op een nieuw onderzoek. De Staatssecretaris heeft in reactie daarop aangegeven eerst te willen overleggen met verschillende kennisinstituten over de kaders van dat onderzoek. In het voorjaar zou deze verkenning zijn uitgevoerd. Dat betekent dat de verkenning nu zo'n beetje klaar zou moeten zijn. Ik ben heel benieuwd naar het resultaat hiervan. Wanneer krijgen we eindelijk een nieuw onderzoek?

Ouderenmishandeling is voor ouderen vaak een gevoelig punt, een taboe. Het is moeilijk bespreekbaar. De drempel om zelf deze misstanden te melden, ligt daardoor ook hoog. Daarom is het noodzakelijk het melden van mishandeling zo makkelijk en toegankelijk mogelijk te maken. Op werkbezoeken hoor ik regelmatig dat er bij de meldpunten vaak niet wordt gevraagd of het om een oudere gaat en om welke vorm van ouderenmishandeling het gaat. Daarnaast geeft de naam «meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling» een misleidend beeld. Daardoor ontstaat bijvoorbeeld het beeld dat ouderenmishandeling er niet onder zou vallen. Graag wil ik hierop een reactie.

In juli 2013 berichtte de Staatssecretaris over de ontwikkelingen op het gebied van de richtlijn Veilige zorgrelatie. De Staatssecretaris heeft daarbij ook aangegeven dat de richtlijn zo veel mogelijk aangesloten zou moeten zijn bij de lopende ontwikkelingen, zoals het basismodel meldcode huiselijk geweld. Ik ben een beetje in de war gebracht, want de richtlijn lijkt heel erg op de bestaande meldcode. Daarom zie ik niet direct de toegevoegde waarde. Wat is precies het verschil tussen de richtlijn en de meldcode? Wat betekent dat voor de toepassing in de praktijk door de zorgprofessionals?

Uit het IGZ-onderzoek naar de invoering van meldcodes blijkt dat meldcodes bij thuiszorginstellingen relatief weinig worden gebruikt. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat medewerkers in de thuiszorg weinig geschoold worden om met de meldcodes om te gaan en deze toe te

passen. Ik wil heel graag van de Staatssecretaris weten of hij dit herkent. Wat is hij van plan hieraan te doen? Het begint immers met een goede toepassing van de afspraken die we met elkaar hebben gemaakt. Tot slot. De Staatssecretaris heeft in zijn brief van 16 december 2013 aangegeven dat het de voorlichters gelukt is om ouderenmishandeling breed bespreekbaar te maken. Dat is goed nieuws, maar ik ben wel heel erg benieuwd waar de conclusie op gebaseerd is dat het gelukt is om ouderenmishandeling bespreekbaar te maken. Ik ben ook heel erg benieuwd naar het vervolg daarvan, want als er één ding duidelijk is, dan is het wel dat ouderenmishandeling een onderwerp is dat hoog op de politieke agenda moet blijven, net als alle andere vormen van mishandeling, zoals kindermishandeling en het beledigen van bepaalde groepen mensen. Ik denk dat het heel belangrijk is om ons daar als politiek over uit te spreken. Ik wil heel graag inzicht in het vervolgtraject om ouderenmishandeling te bestrijden.

De heer **Otwin van Dijk** (PvdA): Voorzitter. We kennen ze wel, de spotjes op tv van een oudere die slachtoffer is van mishandeling, soms fysiek en soms financieel. Die spotjes maken flinke indruk, net zoals de uitzending van ZEMBLA waar mevrouw Bergkamp over sprak. Er kunnen verschillende oorzaken van ouderenmishandeling zijn. Ouderenmishandeling kan bewust worden gepleegd, maar vaak heeft het vooral met onmacht te maken. Wat de oorzaak ook is, iedere oudere die afhankelijk is van zorg en ondersteuning, moet veilig zijn en zich veilig kunnen voelen. Het is dan ook goed dat ouderenmishandeling de afgelopen jaren veel aandacht heeft gekregen en dat zij hierdoor uit de taboesfeer wordt gehaald. Met het actieplan «Ouderen in veilige handen» is onder andere ingezet op het voorkomen, het bespreekbaar maken en de aanpak van mishandeling van ouderen. De PvdA vindt het goed dat dit beleid er is en wil ook dat dit beleid wordt voortgezet. Ouderen in veilige handen is op die manier niet alleen de titel van het actieplan, maar ook de situatie voor iedere oudere in Nederland. Maar zover is het helaas nog niet. Daarom heb ik nog een aantal vragen aan de Staatssecretaris.

Ten eerste kom ik op de aandacht in opleidingen. De aandacht voor geweld in afhankelijkheidsrelaties, waaronder ouderenmishandeling, tijdens de opleiding speelt een grote rol bij het wegnemen van zogeheten «handelingsverlegenheid» bij professionals die mishandeling vermoeden. Tijdens het schriftelijk overleg is gebleken dat er geen wettelijke plicht komt voor opleidingen om hier aandacht aan te besteden binnen het curriculum, maar dat de Staatssecretaris er vertrouwen in heeft dat dit in de praktijk wel gaat gebeuren. Kan de Staatssecretaris aangeven in hoeverre hij, ondanks het vertrouwen in opleidingen, toezicht erop gaat houden dat afgestudeerden met voldoende kennis de opleiding verlaten en daarmee ook aan de slag gaan? Wat gaat hij doen als blijkt dat er toch onvoldoende aandacht aan wordt besteed binnen de opleidingen? Hoe wordt gestimuleerd dat onder professionals mishandeling geen taboe meer is en dat er meer transparantie ontstaat rondom dit onderwerp, opdat professionals altijd elkaar erop durven aan te spreken?

Ten tweede kom ik op de zwarte lijst. Het gaat hierbij om een interessante gedachte. De primaire verantwoordelijkheid voor het tegengaan van ouderenmishandeling ligt weliswaar bij instellingen, maar een zwarte lijst zou kunnen bijdragen aan meer veiligheid. Er is een pilot in de regio Haaglanden gehouden. Ik ben benieuwd naar de resultaten van dat experiment. Wil de Staatssecretaris meer van dit soort experimenten opzetten? In hoeverre kan de Staatssecretaris bijdragen aan het opstellen en het organiseren van regionale zwarte lijsten? Hoe wordt bij het aannemen van personeel in de toekomst gebruikgemaakt van deze lijsten? Hoe wordt er bij het aannemen van personeel door instellingen ook gecheckt of iemand zich in het verleden schuldig heeft gemaakt aan

ouderenmishandeling en wat bijvoorbeeld de reden voor vertrek bij een andere instelling is?

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Ik vind het heel goed om te horen dat de PvdA werkt aan bepaalde oplossingen. Maar is de heer Van Dijk het met mij eens dat je ook beter zou moeten weten waar je het over hebt? Het laatste onderzoek dateert uit 1996. Daarna is er geen goed onderzoek meer geweest. Is de heer Van Dijk het met mij eens dat het goed zou zijn om weer een nieuw onderzoek uit te voeren?

De heer **Otwin van Dijk** (PvdA): Ik ben natuurlijk nooit tegen onderzoeken. De vraag is alleen wat we doen. Een aantal jaren geleden is door de vorige Staatssecretaris een actieplan opgericht. Dat is ferm doorgezet door deze Staatssecretaris. Ik hoor graag van hem in hoeverre hij behoefte heeft aan een nader onderzoek om dat actieplan ook na 2015 te kunnen voortzetten. Als er zowel bij hem als bij het veld voldoende materiaal beschikbaar is om aan de slag te gaan – dat vind ik nog belangrijker – dan heb ik geen behoefte aan een nieuw onderzoek. Maar als mevrouw Bergkamp zegt dat het verstandig zou zijn om nog een keer te bekijken hoe het precies zit, ben ik daar zeker niet op tegen.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): De heer Van Dijk had het net over de uitzending van ZEMBLA. Er is geschat dat het gaat om één op de twintig. Ik vind het nogal gênant dat wij nog niet eens weten hoeveel ouderen mishandeld worden. De situatie is na 1996 behoorlijk gewijzigd. In de uitzending van ZEMBLA werd ook de conclusie getrokken dat ouderen langer alleen zijn en dat het komt door de bezuinigingen. Ik ben nog helemaal niet zover om dat soort conclusies te trekken. Ik wil eerst weten wat de feiten zijn en waarom het nu blijkbaar meer voorkomt. Dat laatste werd namelijk ook gesuggereerd in de uitzending van ZEMBLA. Ik vraag de PvdA om met mij te pleiten voor een actueel onderzoek, aangezien er nu allerlei speculaties zijn, ook naar aanleiding van de reportage van ZEMBLA.

De heer **Otwin van Dijk** (PvdA): Ik wil best met mevrouw Bergkamp pleiten voor een nieuw onderzoek, om helder te krijgen wat de feiten zijn. Maar ik vind het zelf met name belangrijk dat we er wat aan doen. Je zou kunnen zeggen dat het nu meer bekend is, maar ik ben het met haar eens dat je nog niet de conclusie kunt trekken dat een en ander gebeurt als gevolg van a, b of c. Het feit dat het meer bekend is, kan immers ook een bewijs zijn dat het uit de taboesfeer wordt gehaald. Dan hebben we het voor een deel al bespreekbaar gemaakt. Dat is ook een van de beoogde doelen. Als het nuttig is om nog wat scherper te krijgen wat de aantallen zijn en wat de aanleiding is, om daarmee het actieplan nog een tandje scherper te kunnen maken, dan vindt mevrouw Bergkamp mij zeker aan haar zijde. In die zin steun ik haar pleidooi.

Voorzitter. Een van de actiepunten van het plan «Ouderen in veilige handen» is het project «Voorkomen van financiële uitbuiting». Onderdeel van dat project is een aantal pilots. Daarbij wordt samengewerkt door gemeenten, organisaties die actief zijn in de aanpak van ouderenmishandeling en organisaties als banken, woningcorporaties en notarissen. De looptijd van dit project zou tot het einde van dit jaar zijn en de resultaten zouden waarschijnlijk in het voorjaar van volgend jaar beschikbaar zijn. Kan de Staatssecretaris aangeven hoe het op dit moment met deze projecten staat? Het lijkt mij namelijk goed om ook bepaalde doelgroepen die niet direct onder de wet inzake de meldcode vallen, zoals notarissen en banken, een handreiking toe te sturen met meer informatie over financiële uitbuiting van ouderen. Wat vindt de Staatssecretaris daarvan? Op basis van de Wmo zijn gemeenten zowel verantwoordelijk voor het beleid op het gebied van huiselijk geweld en dus ook ouderenmishan-

deling als voor de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers. Respijtzorg en ondersteuning van mantelzorgers kunnen overbelasting tegengaan en onmachtssituaties voorkomen.

De **voorzitter**: U hebt nog tien seconden.

De heer **Otwin van Dijk** (PvdA): Ik ga bijna afronden. Kan de Staatssecretaris aangeven welke geluiden er over de aanpak van ouderenmishandeling tot nu toe uit de gemeenten bekend zijn? Tot slot ...

De **voorzitter**: Dat is dan één zin.

De heer **Otwin van Dijk** (PvdA): We zijn aangekomen bij het laatste jaar van het actieplan. Ik ben benieuwd hoe de Staatssecretaris dit zal voortzetten na 2015. We zijn immers nog niet klaar.

Mevrouw **Baay-Timmerman** (50PLUS): Voorzitter. Kort geleden was ik in een zorgcentrum op bezoek bij de heer Jansen. De heer Jansen is een vriendelijke man van 77 jaar oud. Hij loopt slecht, heeft hartklachten en problemen met zijn gehoor. Hij vertelde mij dat de verpleegster hem eerder op de dag als volgt had aangesproken: u moet rechtop staan, mijnheer Jansen, dat weet u toch wel, want anders gaat u slechter lopen; als u dat weet, waarom doet u dat dan niet? De heer Jansen was hierdoor ontdaan. Hij zei tegen mij: ik word hier behandeld als een schooljongen, waarom praat zij op die toon tegen mij; ik ben toch geen klein kind? Hoe zou de Staatssecretaris het vinden als er op zo'n toon tegen hem gesproken werd?

Bij ouderenmishandeling wordt vaak in eerste instantie gedacht aan lichamelijke mishandeling, zoals de documentaire van ZEMBLA liet zien. Maar ouderen op een neerbuigende, corrigerende toon aanspreken, alsof zij kinderen zijn, is geestelijke mishandeling. De gevolgen hiervan op iemands psychische gesteldheid worden zwaar onderschat. Inmiddels is de conceptleidraad Veilige zorgrelatie ontwikkeld. Er lopen in dit verband enkele pilots en het is de bedoeling dat de leidraad komende zomer gereed is. Graag hoor ik wat de ervaringen tot dusverre zijn. Hoe dwingend is deze leidraad? Worden zorginstanties ook verplicht deze te hanteren? Gaat de streefdatum van zomer 2014 gehaald worden? Wordt in de leidraad specifiek aandacht besteed aan zorg thuis? Daar gaat immers steeds meer zorg plaatsvinden. Graag wil ik hierop een reactie van de Staatssecretaris.

Afgelopen vrijdag werd een enquête onder huisartsen gepubliceerd. Zij luiden de noodklok over de zorg voor ouderen, omdat zij zien dat vereenzaming en verwaarlozing onder ouderen toenemen. Dat gebeurt nu al, terwijl de zwaarste ingrepen in de ouderenzorg nog moeten komen. 50PLUS herhaalt opnieuw haar standpunt: als mensen langer thuis moeten blijven wonen, moeten ze ook de zorg en ondersteuning krijgen die nodig is. Overbelasting van mantelzorgers kan immers ook leiden tot mishandeling. Voor veel oudere mantelzorgers is het ontzettend zwaar om voor hun dementerende partner te zorgen. Als op zaken zoals dagbesteding wordt bezuinigd, is het op een gegeven moment niet meer vol te houden voor deze mantelzorgers. Daar helpt geen Alzheimer Café of Steunpunt Mantelzorg tegen. Uit pure frustratie, onmacht en door overbelasting van de mantelzorger kunnen zaken maar al te makkelijk ontsporen. Met minder thuiszorg en andere vormen van ondersteuning is het een groot gevaar dat dit probleem zich buiten ieders zicht zal afspelen. Wat te denken van de omgekeerde situatie, iets wat nog heel erg in de taboesfeer zit: de mishandeling van de mantelzorger zelf? Het kan immers gebeuren dat een dementerende partner uithaalt naar degene die hem verzorgt. Agressie is vaak een onderdeel van dit ziektebeeld. Is hier ooit

onderzoek naar gedaan? Wordt er in intakegesprekken specifiek naar gevraagd? Het is immers iets wat een mantelzorger uit schaamte, uit schuldgevoel of uit liefde niet snel zelf zal aankaarten. Wat kan er verder worden gedaan om dit te voorkomen? Realiseert de Staatssecretaris zich dat dit probleem alleen maar zal toenemen, nu een steeds grotere groep ouderen thuis blijft wonen?

Naast fysieke en geestelijke mishandeling komt ook financiële uitbuiting van ouderen steeds vaker voor. Door hun afhankelijkheidsrelatie zijn ze een makkelijk doelwit voor familieleden, hulpverleners en zorgverleners.

De **voorzitter**: Mevrouw Baay, u hebt nog tien seconden.

Mevrouw **Baay-Timmerman** (50PLUS): Deze vorm van financieel misbruik is vaak niet zichtbaar. Alleen al daarom moet de Staatssecretaris er samen met de Minister van Veiligheid en Justitie voor zorgen dat iedere ouder de bescherming krijgt waar hij of zij recht op heeft.

Mevrouw **Siderius** (SP): Voorzitter. Eén op de twintig ouderen in Nederland krijgt uiteindelijk te maken met herhaaldelijk uitschelden, beledigen, hardhandig aanpakken, slaan, diefstal of ongewenste bemoeienis met geldzaken. Mishandeling openbaart zich op vele manieren. Dat hebben we ook gezien in de uitzending van ZEMBLA. De vorige sprekers hebben het daar ook al over gehad. Zo is er sprake van botbreuken en gebroken nekwervels. Maar in de uitzending was ook een man te zien die zijn dementerende vrouw met een ketting aan de verwarming vastbond. De ouderenbond en het Steunpunt Huiselijk Geweld zien het aantal meldingen schrikbarend stijgen. Zij zeggen dat ouderenmishandeling vaker voorkomt door de keiharde bezuinigingen van dit kabinet. Dat vindt de SP zeer zorgelijk. Wat de SP ook zorgelijk vindt, zijn de uitspraken van deze Staatssecretaris op 21 januari in de Kamer. Hij zei: er is geen verband tussen het beleid, de bezuinigingen en ouderenmishandeling, want ouderenmishandeling komt nu ook al voor. Hij wierp de kritiek verre van zich. Dat is wel een heel simpele gedachting van de Staatssecretaris.

Laat ik duidelijk zijn: de SP is blij dat er een voorlichtingscampagne is gestart over ouderenmishandeling. Wij zijn ook blij dat er in diverse gemeenten proefprojecten zijn om financiële uitbuiting van ouderen tegen te gaan en dat er trainingen worden georganiseerd voor professionals om ouderenmishandeling eerder te signaleren, maar wat ons betreft zal dat niet voldoende zijn. In 85% van de situaties waarin sprake is van ouderenmishandeling, zijn kleinkinderen, kinderen, andere familieleden, partners of ex-partners de pleger. Hierbij is niet altijd sprake van opzet, soms is het ook onbedoeld. De Partij van de Arbeid had het er ook al over. Het overgrote deel van de mishandeling vindt plaats in de thuissituatie. Daarom is het zorgwekkend dat de Staatssecretaris een beleid inzet waarbij ouderen worden opgejaagd en tegen hun wil moeten verhuizen. Door het sluiten van de verzorgingshuizen zullen veel ouderen de mogelijkheid ...

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Ik hoor mevrouw Siderius zeggen dat ouderenmishandeling direct te relateren is aan de bezuinigingen. Is zij het met mij eens dat we die conclusie eigenlijk niet kunnen trekken omdat we het gewoon niet weten? Er is immers geen onderzoek naar gedaan. Daar komt nog bij dat ouderenmishandeling helaas ook plaatsvindt in bijvoorbeeld verzorgingstehuizen.

Mevrouw **Siderius** (SP): Ik kom daar zo nog even op terug. De SP steunt het verzoek van D66 om een onderzoek, opdat we hier meer informatie en meer feiten over krijgen. Er zijn echter maatschappelijke organisaties die aangeven dat er wel degelijk een verband is. Wat de SP betreft, moeten

we naar de oorzaken kijken. Een van de oorzaken is de overbelasting van mantelzorgers. Een andere oorzaak is het feit dat de werkdruk van professionals die in de zorg werken, alsnog hoger wordt. Daardoor vindt mishandeling of verwaarlozing vaak onbedoeld plaats, uit onmacht of machteloosheid.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Ik ben in ieder geval blij om te horen dat mevrouw Siderius het ook nodig vindt om meer onderzoek te doen, waardoor we met meer zekerheid conclusies kunnen trekken, met name naar de oorzaak. Ik ben dus blij met dit antwoord.

De heer **Arno Rutte** (VVD): Mevrouw Siderius gebruikt toch wel wat grote woorden. Zij heeft het over ouderen die opgejaagd worden. Kan zij dat onderbouwen?

Mevrouw **Siderius** (SP): Zoals de fractie van de VVD weet, sluiten er overall in het land verzorgingshuizen. Ouderen moeten onvrijwillig hun veilige woonplek verlaten. Zij moeten soms weer thuis wonen of onvrijwillig verhuizen. Ik noem bijvoorbeeld de Meulenvelden in Didam. Een blinde en dove mevrouw van 92 jaar die al jaren daar woont, moet verplicht weg vanwege het kabinetsbeleid. De SP ageert daar fel tegen.

De heer **Arno Rutte** (VVD): Afgezien van het feit dat heel veel verzorgingshuizen sluiten omdat mensen ook langer thuis willen blijven wonen, is het beleid dat mensen minder makkelijk kunnen instromen in verzorgingshuizen, wel degelijk in de Kamer gesteund. Het is logisch dat verzorgingshuizen dichtgaan. Het is ook logisch dat in sommige gevallen iemand daardoor moet verhuizen. Dat is niet ideaal. Dat is ook niet heel erg leuk, maar mensen worden zeker niet op straat gezet. Het zou mevrouw Siderius sieren als zij er op die manier over zou praten in plaats van het te hebben over het opjagen van ouderen, want daar is geen sprake van. Dat is bangmakerij. Daar zou zij afstand van moeten nemen.

Mevrouw **Siderius** (SP): Dat gaat mevrouw Siderius van de SP dus niet doen. De suggestie wordt gewekt dat ouderen voor hun lol in verzorgingshuizen gaan wonen, maar dat is natuurlijk niet aan de orde. Ouderen gaan pas in een verzorgingshuis wonen als de zorg thuis onvoldoende is of als zij het bijvoorbeeld niet meer redden met de hulp van familieleden, mantelzorgers of vrijwilligers. Dat is de realiteit. Door de bezuinigingen moeten ouderen langer thuis blijven wonen. De VVD is volgens mij een liberale partij. Het zou haar sieren als zij ouderen ook de vrijheid geeft om zelf te bepalen of zij langer thuis willen blijven wonen of in een verzorgingshuis, in een geborgen omgeving willen wonen.

In reactie op een interruptie gaf ik zojuist al even aan dat de SP graag wil dat we teruggaan naar het probleem van ouderenmishandeling. Wat ons betreft, is dat de alsnog hoge werkdruk van professionals in de zorg en de overbelasting van mantelzorgers. We hebben in Nederland 2,6 miljoen mantelzorgers, van wie bijna 500.000 overbelast zijn. Als we die mantelzorgers nog meer taken geven, lopen we de kans dat ouderen juist in de thuissituaties eerder verwaarloosd of mishandeld worden. Het beleid van de Staatssecretaris, waarbij 40% van het budget van de huishoudelijke verzorging wordt geschrapt en waarbij 25% van het budget voor de begeleiding wordt geschrapt, zal in onze ogen ouderenmishandeling in de hand werken. Hoe nobel het werk van vrijwilligers, mantelzorgers en professionals ook is, zij kunnen deze botte bezuinigingen niet opvangen, met als gevolg meer mishandeling en meer verwaarlozing.

Ik heb maar één vraag aan deze Staatssecretaris. Waarom is hij Oost-Indisch doof voor de stem van de professionals, voor de stem van de maatschappelijke organisaties in dit land en voor de stem van de ouderen in dit land?

Tot slot refereer ik aan een vraag van mijn collega, mevrouw Leijten. Zij wil graag van de Staatssecretaris weten hoe het staat met het onderzoek naar het toedienen van het levensgevaarlijke kalmerende middel Haldol in verzorgings- en verpleeghuizen. Daar is eerder een toezegging over gedaan. Mevrouw Leijten heeft hierover ook bij de Minister navraag gedaan. De Minister verwees door naar de Staatssecretaris. De SP wil dus graag weten hoe het hiermee staat.

Mevrouw **Agema** (PVV): Voorzitter. Mijn fractie en ik hebben een vrij heftige week achter de rug. Het valt niet altijd mee om PVV'er te zijn, en niet alleen omdat je altijd over je schouder moet kijken. Het aantal keren dat wij als fractie in een zwaarbeveiligd busje naar fractiebijeenkomsten zijn vervoerd, kan ik inmiddels niet meer tellen. Wij zijn een stevige partij. We nemen geen blad voor de mond. We zijn streng en rechtvaardig en vinden dat belangrijke zaken moeten veranderen, maar we zijn ook geweldloos. De situatie die is gecreëerd in Nederland, zie ik als een soort linkse dictatuur die in het publieke domein is gevestigd. Wij zijn onder enorme druk komen te staan. Ik weet dat er partijen zijn die overwegen een cordon sanitaire om mijn fractie te leggen. Dat zie je niet alleen in grote dingen, maar ook in de kleine finesses. Als de voorzitter van de commissie niet kan voorzitten, is het meestal zo dat de commissie-oudste die taak op zich neemt. Dat is een klein punt, voorzitter. Ik zal de Partij van de Arbeid, die overweegt om een cordon sanitaire om ons te leggen ...

De **voorzitter**: Mevrouw Agema, ik val u even in de rede. Ik begrijp dat u er behoefte aan hebt om de afgelopen week te duiden, maar wij spreken hier vandaag over ouderenmishandeling. Ik vraag u om zich nu te richten op het onderwerp van dit overleg.

Mevrouw **Agema** (PVV): Dat was ik net aan het doen, voorzitter. U had mij dus niet hoeven af te kappen.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Agema. U kunt verdergaan met uw betoog.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik heb vier minuten spreektijd. Die mag ik toch inrichten op de manier zoals ik dat wil?

De **voorzitter**: Ik heb u er alleen maar op gewezen dat het onderwerp van deze ...

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik ga over mijn eigen woorden.

De **voorzitter**: Ik wil graag even uitspreken. Ik heb u erop gewezen dat het onderwerp van deze vergadering ouderenmishandeling is. Ik heb gezegd dat ik mij kan voorstellen dat u er behoefte aan hebt om even iets te zeggen over de afgelopen week. Maar nu vraag ik u om verder te gaan met het onderwerp van dit overleg.

Mevrouw **Agema** (PVV): Dat was ik ook van plan. U had dit dus niet hoeven doen. Ik ga over mijn eigen woorden en over wat ik zelf inbreng.

De **voorzitter**: Gaat u verder met uw betoog, mevrouw Agema.

Mevrouw **Agema** (PVV): In de richting van de Partij van de Arbeid zeg ik dat zij een cordon sanitaire kan overwegen, maar dat ik de PvdA en de Staatssecretaris altijd zal blijven bevragen op het beleid dat zij inzetten. Dat gaat dus ook over ouderenmishandeling. Als we luisteren naar de mensen in het veld, moeten we constateren dat ouderenmishandeling

toeneemt, als gevolg van het sluiten van de verzorgingshuizen. Ik zal de PvdA op dit punt bevragen.

Wat betreft het sluiten van de verzorgingshuizen en het toenemen van de ouderenmishandeling, is er sprake van een tegenstrijdig beleid. De spotjes komen nog uit de tijd van het kabinet-Rutte I, maar inmiddels is er een totaal andere situatie. Wat reclamespotjes, een paar voorlichters en wat workshops zullen geen einde maken aan het fysieke geweld, de financiële uitbuiting, oplichting, verwaarlozing en onheuse bejegening. Hoewel we weten dat de situatie in instellingen ook niet altijd goed is, hadden we wel een beleid ingezet waarbij er meer handen aan het bed zouden komen en er meer toezicht zou zijn. Ik denk aan het verhaal en de foto's van een man die ik weleens gesproken heb. Een medebewoner had zijn armen helemaal opengebeten toen er even geen toezicht was. Dit was mede aanleiding voor de Agemagelden, maar die zijn weg.

Ik denk ook aan de foto's van die mevrouw met het kapot gebeukte gezicht, die ik ook weleens heb uitgedeeld. Zij was in elkaar gebeukt bij gebrek aan toezicht. Wij houden hier een debat over mishandeling, maar tegelijkertijd wordt er fors bezuinigd op de ouderenzorg. Ik kan mij op zijn minst aansluiten bij de woorden van mevrouw Bergkamp: doe er eens onderzoek naar. Maar het is natuurlijk te gek voor woorden dat dit soort onderzoek niet is gedaan voordat die beslissingen werden genomen! Wat is dit voor een beleid? We gooien de hele boel om en daarna gaan we eens kijken hoe slecht de uitkomsten zijn.

De babbeltrucs van nepthuiszorgmedewerkers zijn schering en inslag in Amsterdam. Het gebeurt dagelijks. Tot besluit zeg ik: laten we voor die mensen een standaardaanvraagformulier maken. Dan kunnen zij standaard aanvraag doen van beroving op straat en van nepthuiszorgmedewerkers. Ik denk aan die meneer die gisteren op de begraafplaats volledig in elkaar gebeukt is. Laten we ons daarmee bezighouden.

De heer **Arno Rutte** (VVD): Voorzitter. Ouderen hebben net als iedere burger recht op een veilig bestaan in ons land. Voor vitale ouderen zijn geen aanvullende maatregelen nodig naast de maatregelen die er ook zijn voor jongere burgers. Gelukkig hebben we heel veel vitale ouderen in dit land. We leven echter in een vergrijzende maatschappij. Veel ouderen zijn niet meer zo vitaal en worden gaandeweg steeds afhankelijker van anderen. Juist die ouderen zouden in veilige handen moeten zijn in onze maatschappij. Al mijn voorgangers hebben hun zorgen daarover uitgesproken. Daar kan ik mij bij aansluiten, maar het blijft een belangrijk onderwerp. Mevrouw Siderius zei ook al dat één op de twintig ouderen met geweld wordt geconfronteerd. Dat is maatschappelijk gezien onacceptabel. In een eerder debat over ouderenmishandeling heeft mijn collega, Tamara van Ark, daarom ook gepleit voor hogere straffen voor mensen die ouderen mishandelen. Zij heeft destijds de toezegging gekregen dat met het Openbaar Ministerie zou worden besproken dat in dit soort gevallen aan de bovenkant van de eis zal worden gevorderd. Wat is uit die toezegging voortgekomen?

Als je een van de latere sprekers bent, loop je het risico dat er heel veel gras voor je voeten is weggemaaid. Daar word ik in dit geval mee geconfronteerd. Dat geeft alleen maar aan dat de punten die ik wilde maken, breed worden gedeeld. Een aantal sprekers, onder wie mevrouw Baay, is uitgebreid ingegaan op de zorgen over mantelzorgers. De OuderenOmbudsman heeft vorig jaar ook aangegeven dat bij overbelaste mantelzorgers de kans op geweld en mishandeling toeneemt. Ik denk dat de Staatssecretaris die zorg deelt, maar met alleen het delen van die zorg zijn we er niet. Zeker gezien de transities die we laten plaatsvinden in de zorg, is het essentieel dat we oog blijven hebben voor mantelzorgers. Ik wil graag van de Staatssecretaris horen op welke manier in die transitie wordt geborgd dat overbelasting van mantelzorgers in beeld blijft bij gemeenten en dat daarop passende maatregelen worden genomen.

Het laatste punt dat ik wil maken, is ook niet meer nieuw. De financiële mishandeling neemt sterk toe. Ook Alzheimer Nederland heeft hierover forse signalen gegeven. Zij ziet dat mensen die dementeren in een ingewikkelde situatie komen en dat kinderen en andere familieleden daar helaas misbruik van maken. We zouden er in ons beleid voor moeten zorgen dat partijen zoals belastingconsulenten, maar ook notarissen heel scherp bevraagd worden. Misschien kunnen zij met heel specifiek beleid – ik wil graag van de Staatssecretaris horen hoe ver we daarin zijn – ertoe gebracht worden om verantwoordelijkheid te nemen. Dit geldt niet alleen voor medische professionals, maar met name ook voor financiële professionals. Ik vergat nog even de banken daarbij te noemen. Ik ben heel benieuwd op welke manier we dat goed in beeld kunnen krijgen en of aanvullende maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn.

Voorzitter: Bergkamp

Mevrouw **Keijzer** (CDA): Voorzitter. De heer Rutte zei al dat het gras voor zijn voeten was weggemaaid. Bij mij is er een kale grond na alle voorgangers. Daarom zal ik het heel kort houden. Iedereen heeft al zijn afschuw uitgesproken over mishandeling, zeker ook over ouderenmishandeling. Elke keer komt op tv het filmpje voorbij van die oudere man met ontredde ogen in zijn ogen, wiens modelboot gesloopt is. Dat is afschuwelijk. En die gevallen wijken nog af van de voorbeelden die mevrouw Agema net noemde. Het is van groot belang dat hier alles aan wordt gedaan wat mogelijk is.

Mevrouw Bergkamp heeft gevraagd om een onderzoek. Ik heb begrepen dat uit dat onderzoek zou moeten blijken hoeveel het voorkomt. De fractie van het CDA is echter vooral geïnteresseerd in de vraag waarom het gebeurt. We kennen de discussies over mishandeling en daaruit blijkt dat de oorzaak ervan altijd buitengewoon interessant is. Anders gezegd, de situaties waarin sprake is van mensen die mishandelen omdat zij totaal gek zijn, zijn in de minderheid. Vaak zijn er andere redenen: ontredde ogen, financiële problemen, onvoldoende professionele zorg, overbelasting. De fractie van het CDA wil dus heel graag weten welke oorzaken daarbij horen, omdat ook wij ons grote zorgen maken over de grote bezuiniging van 25% op de dagbesteding en de dagopvang.

Ik heb nog twee concrete vragen. Wanneer gaan steunpunten registreren op de hoeveelheid gevallen waarin ouderen mishandeld worden? Het zou toch eenvoudig moeten zijn? Bij steunpunten wordt geregistreerd wie er mishandelt en wie mishandeld wordt. De geboortedatum schrijf je volgens mij als tweede op, nadat je de naam hebt genoteerd. Wanneer kunnen wij hier informatie over krijgen?

Wij hebben begrepen dat er in januari 2014 een expertmeeting is geweest onder de noemer van het Nationaal Programma Ouderenzorg. Wat zijn daar de bevindingen van?

Wij horen ook graag van deze Staatssecretaris hoe hij kijkt naar de verwijsindex voor ouderen. Ik vraag dat omdat ik in alle discussies over de Jeugdwet van de afgelopen tijd nooit meer iemand heb horen spreken over de verwijsindex jeugd, terwijl dat volgens de CDA-fractie een fantastisch instrument is om ervoor te zorgen dat alle verschillende instellingen die betrokken zijn bij jeugdzorg, het van elkaar weten. Ik maak mij zorgen over de vraag of dat prachtige instrument nog wordt gebruikt. Als daar al niemand het meer over heeft, denk ik dat je heel voorzichtig moet zijn om de honderden miljoenen – dat is volgens mij het bedrag dat is omgegaan in de verwijsindex – nu weer te steken in een ander instrument dat wellicht niet brengt wat wij ervan hopen. Dan hebben wij liever dat de Staatssecretaris vol inzet op de meldcode.

De **voorzitter**: Ik geef het voorzitterschap weer aan mevrouw Keijzer. Ik heb ook behoefte aan een interruptie.

Voorzitter: Keijzer

De **voorzitter**: Op deze manier wordt het wel een heel bijzonder voorzitterschap.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Ze moeten het ook niet aan ons vragen. D66 vindt het heel erg belangrijk dat er een onderzoek plaatsvindt naar de aantallen, maar ook naar de oorzaken. Ik hoorde mevrouw Keijzer zeggen dat het alleen gaat over de aantallen, maar in mijn bijdrage heb ik expliciet aangegeven dat het ook gaat over de oorzaken.

De **voorzitter**: Daar ben ik blij mee.

De vergadering wordt van 10.40 uur tot 10.45 uur geschorst.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Voorzitter. We spreken vandaag over een heel belangrijk onderwerp, namelijk de aanpak van ouderenmishandeling. Ik denk dat het goed is dat we daarover praten en blijven praten. Uit de bijdragen van de commissieleden blijkt dat dit thema hun maar ook mij zeer aan het hart gaat. Je moet je veilig kunnen voelen in je eigen huis of in een instelling. Als je je niet veilig voelt, is dat verschrikkelijk, zeker als je afhankelijk bent van een ander. Hoe kwetsbaarder je bent, hoe belangrijker het is dat je op een naaste, een professional of op een vrijwilliger kunt vertrouwen. Elk geval van ouderenmishandeling is er één teveel. Het is goed dat dit onderwerp op de agenda is gezet. Ik prijs mevrouw Agema, die dit onderwerp in de vorige periode op de agenda heeft gezet en die daarvoor extra middelen vrij heeft weten te maken. Ik denk dat het heel belangrijk is dat ouderenmishandeling op deze wijze op de agenda is gekomen. Wat mij betreft blijft dit onderwerp op onze agenda staan. In januari hebben we hierover kort met elkaar van gedachten gewisseld. Het is misschien goed om nog even iets breder uiteen te zetten hoe onze aanpak van ouderenmishandeling in elkaar zit. Ik denk dat het ook goed is om met elkaar vast te stellen dat ouderenmishandeling niet iets van vandaag is. Vroeger kwam ouderenmishandeling ook voor, alleen was het toen minder zichtbaar. We spraken er misschien minder over. De bewustwording was ook nog niet zo groot. Een en ander werd ook niet gemeten. We moeten ook niet de illusie hebben dat ouderenmishandeling in de toekomst niet voor zal komen. Mevrouw Keijzer zei terecht dat er een veelheid is van factoren die aanleiding kunnen zijn voor ouderenmishandeling. Die zijn vaak persoonlijk en soms ook professioneel. Soms heeft het te maken met de thuissituatie. Er is een baaierd van onderwerpen die we zo goed mogelijk in beeld moeten hebben, maar dat wil niet zeggen dat we ons niet met alle kracht moeten blijven inzetten voor de bestrijding ervan.

Soms kent ouderenmishandeling een heel brede definitie, van meer justitiële aard, in de zin van het bestelen van ouderen, tot en met echte mishandeling van ouderen. We moeten daar een beetje mee oppassen, maar het maakt mij eigenlijk niet zoveel uit, want over het algemeen geldt dat er in onze vergrijzende samenleving meer aandacht moet zijn voor de positie van ouderen, vooral die van kwetsbare ouderen en met name voor de veiligheid van ouderen. Dat onderwerp is heel belangrijk en zal wat mij betreft steeds belangrijker moeten worden.

Sommige leden hebben reeds gesproken over het actieplan «Ouderen in veilige handen». Daarbij gaat het met name om de persoonlijke relatie tussen kwetsbare ouderen en degenen van wie zij afhankelijk zijn. Het kan zijn dat diegene boodschappen doet, het huis schoonmaakt of de financiële administratie doet. Het kan gaan om de huiselijke kring, maar het kan natuurlijk ook gaan om een professional of een vrijwilliger. De mishandeling kan moedwillig zijn, maar kan ook geleidelijk ontstaan. Meerdere leden hebben daar al op gewezen. Vaak zijn er in oorsprong

geen kwade bedoelingen, maar is er sprake van ontspoorde zorg door professionals of van ontspoorde mantelzorg. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat het veroorzaakt kan worden door een veelheid van factoren: overbelasting, een stressvolle gebeurtenis, het overlijden van een partner, de psychische gesteldheid van bijvoorbeeld een verslaafd kind dat in huis woont, of simpelweg de familiegeschiedenis en de wijze waarop men in het gezin met elkaar omgaat. In alle gevallen van deze vorm van ouderenmishandeling worden het vertrouwen en het gevoel van veiligheid geschonden. Daarom moet er ook actie worden ondernomen.

Het grootste probleem is dat mensen zich er een beetje voor schamen om te vertellen wat hun is overkomen. Het is ook mogelijk dat mensen het niet zien of niet willen zien. Niet voor niets heet de film die gelanceerd is over ouderenmishandeling «Je ziet het pas als je het gelooft!» Vaak hebben we er te weinig aandacht voor. Pas als iemand anders je erop wijst, ontdek je dat het niet normaal is en dat je het wel aan de orde moet stellen. Je moet het ook veilig aan de orde kunnen stellen. Mensen durven er vaak niet over te beginnen uit angst voor de gevolgen. Vaak heeft het ook gevolgen voor directe familieleden, waar je vervolgens weer afhankelijk van bent. Het doorbreken van het taboe en het bespreekbaar maken van ouderenmishandeling is volgens mij een heel belangrijke eerste stap op weg naar een verbeterde situatie. Er moet natuurlijk een hele keten zijn van preventie, signaleren, schade beperken en nazorg verlenen, maar bewustwording is een heel belangrijk punt. We moeten ook bekijken wat het effect is van de aanpak. Ik kom daar straks nog even op terug. Maar bewustwording is denk ik een heel belangrijke eerste stap. Zonder dat je het precies kunt duiden, denk ik dat we op de goede weg zijn. In 2012 zijn er 1.027 meldingen gedaan bij de Steunpunten Huiselijk Geweld. Daarbij gaat het om mishandeling in huiselijke kring, door familie of bekenden. In 2012 was er sprake van een lichte stijging van 3% ten opzichte van 2011. De verdeling over de verschillende vormen van ouderenmishandeling die zijn geregistreerd, is als volgt: 43% psychische mishandeling, 28% lichamelijke mishandeling en 20% financiële uitbuiting. Daarnaast is er in een aantal gevallen sprake van overige oorzaken. Een slachtoffer kan overigens te maken hebben met meerdere vormen van mishandeling.

Bij de Steunpunten Huiselijk Geweld gaat het om geweld in huiselijke kring, maar bij de IGZ gaat het om professionals. In de periode van 15 juni 2011 tot 31 december 2013 heeft de IGZ 86 meldingen ontvangen. 26 meldingen betreffen ouderenmishandeling. In een aantal gevallen was er geen bewijs voor of ging het niet om ouderenmishandeling. In negentien gevallen was er sprake van fysieke of psychische mishandeling. Er zijn vijf meldingen van grensoverschrijdend gedrag en twee meldingen van financieel misbruik. Er zijn nog geen cijfers over 2013 beschikbaar, maar uit de nieuwsberichten van de steunpunten komt het signaal naar voren dat de meldingen stijgen. In West-Brabant is sprake van een stijging, van 38 in 2012 naar 87 in 2013. Een aantal cijfers uit Brabant, Utrecht en Rotterdam zijn vergelijkbaar. Kortom, ik denk het taboe wordt doorbroken. Er wordt gezegd: meld het nou, zodat we er wat aan kunnen doen. Melden is veilig en je kunt het in een veilige omgeving doen. Op zichzelf is dat een heel gunstige ontwikkeling. We moeten niet de fout maken dat we op basis hiervan constateren dat ouderenmishandeling toeneemt. Dat weten we niet. Ik kom zo dadelijk nog te spreken over het onderzoek. Maar we kunnen wel merken dat de eerste stap is gezet, namelijk ervoor zorgen dat het taboe wordt doorbroken, dat je erover kunt praten, dat je het kunt melden en dat er wat aan gedaan kan worden. Daar denk ik positief over. Ik denk dat we de komende tijd ook zullen zien dat de meldingen stijgen naarmate we ons beleid op dit punt gaan aanscherpen.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik heb al eerder Kamervragen gesteld aan de Staatssecretaris over de toename die wordt verwacht door zorgprofessionals. Ik heb er moeite mee dat de Staatssecretaris het aannemelijk acht dat het taboe wordt doorbroken en dat er daardoor meer meldingen zullen zijn, maar dat hij tegelijkertijd in de beantwoording van de Kamervragen heel hard zegt dat hij deze mening niet deelt als het gaat om de gevolgen van de bezuinigingen, de toename van geweld, nepthuiszorg-medewerkers et cetera. Ik weet niet welke vraag ik moet stellen, maar ik wil wel aangeven dat ik het niet netjes vind om het ene buiten te sluiten en het andere wel als waar neer te zetten. Ik denk dat we moeten concluderen dat we het niet weten. Dan wijs ik ook op het onderzoek waar mevrouw Bergkamp op duidt. We weten alleen dat het hier en daar toeneemt.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik kom hier nog op. Het is wel een terecht punt. Ik verzet mij juist tegen het omgekeerde, namelijk tegen de stelling dat het aantal gevallen van ouderenmishandeling toeneemt door de bezuinigingen of het anders organiseren van de zorg. Dat moeten we dan ook niet zeggen. Ik denk dat ouderenmishandeling een te belangrijk onderwerp is om met elkaar te hakketakken over de vraag of het door het beleid komt of door iets anders. We moeten heel goed de feiten op een rij krijgen en bekijken wat eraan gedaan kan worden. Vervolgens moeten we maatregelen nemen. Ik vind het belangrijk dat we nu in ieder geval de eerste stappen zetten om het taboe te doorbreken. We vragen van huisgenoten en professionals, van iedereen die het waarneemt, om ernaar te kijken, zodat we er in ieder geval wat aan kunnen doen. Dat is een eerste stap op weg naar een betere aanpak van ouderenmishandeling. Ik wijs er overigens op dat we dezelfde weg hebben bewandeld rondom kindermishandeling. De eerste stap moet zijn dat je het signaleert, dat je het meldt, dat je er wat aan kunt doen en dat het bewustzijn wordt vergroot.

Mevrouw **Agema** (PVV): Datgene wat de Staatssecretaris zegt, vind ik toch niet helemaal terecht. We weten immers dat door een heel hoge werkdruk irritaties kunnen toenemen. We weten dat door te weinig toezicht op een afdeling ongelukken gebeuren. Ik noem het voorbeeld van de ene bewoner die de armen van de andere bewoner helemaal openbijt. Als het extra geld dat wij beschikbaar hebben gesteld om meer handen aan het bed en beter geschoold personeel te krijgen, weer wordt weggehaald, vind ik het onterecht dat je niet de conclusie mag trekken dat door de bezuinigingen en door minder geld voor de instellingen de werkdruk toeneemt en daardoor ook het risico op ouderenmishandeling.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik zou bijna zeggen: nu doet u het zelf weer. Laten we met elkaar proberen een genuanceerd beeld te krijgen als het gaat om de vraag naar het aantal gevallen van ouderenmishandeling en laten we niet zeggen: uit buitenlands onderzoek blijkt dat het gaat om één op de twintig, dus dat zal ook in Nederland wel zo zijn. Dat moeten we bekijken. Dat moeten we niet veronderstellen. Aan weerskanten moeten we geen grote veronderstellingen maken. Nogmaals, ik vind het onderwerp te belangrijk, te groot en te kwetsbaar om allerlei veronderstellingen te hebben over de vraag hoe het komt. We moeten het heel goed bekijken en er vervolgens heel goed beleid op maken. Ik kom straks terug op die onderzoeksvraag.

Mevrouw **Siderius** (SP): Niet alleen de SP, maar ook allerlei maatschappelijke organisaties geven nu al aan dat de bezuinigingen ouderenmishandeling in de hand kunnen werken. Daar gaat mijn vraag echter niet over. De Staatssecretaris zegt dat het grootste probleem schaamte is, dat we het uit de taboesfeer moeten halen en dat hij blij is dat er extra meldingen

zijn. Maar op het moment dat je extra meldingen krijgt, is het leed al geschied. Dan is er al sprake van ouderenmishandeling. Je moet daarvoor dus al een stap zetten, ondanks de goede voorlichtingsspotjes en het scholen van professionals. Je moet de oorzaak aanpakken. Je moet ervoor zorgen dat de werkdruk van zorgwerkers vermindert en dat mantelzorgers niet overbelast worden. Wat gaat de Staatssecretaris daaraan doen? In de brieven die hij heeft geschreven aan de Kamer, kan ik daar namelijk helemaal niets over terugvinden.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Misschien moeten we dan toch even praten over de vraag wat veronderstelde relaties zijn. Ik heb al gezegd: laten we oppassen voor een ongenueanceerd beeld. Dat doet immers geen recht aan onze gezamenlijke strijd tegen ouderenmishandeling. Waarom is het ongenueanceerd? Ik neem als voorbeeld de uitzending van ZEMBLA. Daarin waren er allerlei voorbeelden van ouderenmishandeling. Overigens waren er veel beelden uit het buitenland. Ik heb de uitzending gisteravond nog even bekeken en nagenoeg alle voorbeelden gingen over ouderenmishandeling in instellingen. Moet onze conclusie dan zijn om niet meer aan instellingszorg te doen, aangezien ouderenmishandeling daar het meeste voorkomt? Dat lijkt mij niet goed.

De **voorzitter**: De bel gaat. Als dit mijn wekker was, gooide ik hem het raam uit.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Dan was u in ieder geval wakker.

De **voorzitter**: Ja, en wel meer dan dat.
Mevrouw Siderius heeft nog een tweede deel van haar interruptie.

Mevrouw **Siderius** (SP): De analyse van de Staatssecretaris dat we maar alle verzorgingshuizen zouden moeten sluiten, omdat ouderenmishandeling dan niet meer voorkomt, is natuurlijk een heel simpele. Maar het beleid van de Staatssecretaris is er wel op gericht dat meer mensen langer thuis moeten blijven wonen, terwijl 85% van de mishandeling en de verwaarlozing in de thuissituatie plaatsvindt. Het gaat bijvoorbeeld om mishandeling door kinderen, kleinkinderen, andere familieleden en ex-partners. Dat blijkt onder andere uit de factsheet van MOVISIE. Mijn vraag blijft dus: wat gaat de Staatssecretaris doen om overbelasting van mantelzorgers tegen te gaan? Wat gaat hij doen om verwaarlozing en mishandeling in de thuissituatie tegen te gaan? Want vaak is het onbedoeld, dat hebben we vanochtend al meerdere malen gezegd.

Staatssecretaris **Van Rijn**: De hoofdrichting van het beleid betreft de vraag hoe we ervoor kunnen zorgen dat we zorg en ondersteuning weer dichterbij de mensen brengen. Dat geldt ook voor thuiszorg. Vaak is de zorg dan kwalitatief beter. Soms gaat een en ander met minder overhead gepaard en in veel gevallen is het nog goedkoper ook. Ik denk dat die lijn, ook wanneer zorg en ondersteuning dichterbij de mensen zijn, een bijdrage kan leveren aan het bestrijden van ouderenmishandeling. Een betere samenwerking tussen het welzijnswerk, de dagbesteding, de huisarts en de wijkverpleegkundige zou veel meer resultaten kunnen opleveren. Op dit terrein vinden heel succesvolle experimenten plaats. Ik denk dat dit alles er juist toe bijdraagt dat een aantal mensen om die kwetsbare ouderen heen gaan staan, dat die met elkaar samenwerken en dat veel eerder wordt gesignaleerd dat er wat aan de hand is. Het is niet alleen een zorgkwestie maar ook een welzijnskwestie. Er is niet alleen sprake van huisartsenzorg of dagbesteding. Samenwerking is de kern van het nieuwe beleid. Ik denk dat samenwerking ertoe zal bijdragen dat je eerder in beeld krijgt welke kwetsbare ouderen er zijn en dat je ook veel eerder kunt interveniëren.

De heer **Otwin van Dijk** (PvdA): Hierop voortbordurend, denk ik dat een beter netwerk in de wijk van professionals die met elkaar samenwerken, ervoor kan zorgen dat er eerder wordt gesignaleerd en geagendeerd. Ik wil echter een bruggetje maken naar de brief van de Staatssecretaris waarin een en ander staat over mantelzorgondersteuning en het verbinden, verlichten en versterken ervan. Zou de Staatssecretaris in het kader van het versterken van mantelzorgondersteuning meer aandacht willen besteden aan de mishandeling van ouderen? Daarmee heb je de balans tussen formele zorg en informele zorg en het agenderen, het signaleren, maar ook het ondersteunen van mantelzorgers beter op orde. Dit sluit ook aan bij de opmerking van mevrouw Baay. Ik wil graag iets scherper van de Staatssecretaris horen wat hij op dit punt gaat doen.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik was van plan om daar nog even op terug te komen. Maar vooruitlopend daarop kan ik zeggen dat dit een heel terecht punt is. Dat is juist de reden waarom wij hierover met gemeenten in gesprek zijn. We moeten tijdens de keukentafelgesprekken niet alleen kijken naar de patiënt, maar we moeten vooral ook bekijken hoe het zit met de naaste en de mantelzorger, om te kunnen signaleren of er sprake is van overbelasting. Dan zit je meer aan de preventieve kant. Tegen huisartsen zeggen we: als een oudere langskomt met beginnende dementieproblemen, kijk dan ook even wat er met de naaste aan de hand is en of die niet overbelast is. Het is de bedoeling dat met name de wijkverpleegkundige zorg in verbinding staat met het sociale wijkteam, om dat netwerk aan te scherpen. We zijn nu met gemeenten bezig met het mantelzorgbeleid, waarbij het niet alleen gaat om meer inspraak en verbinden, maar ook om versterken en ontlasten. Daarmee zorgen we ervoor dat de mantelzorger veel centraler komt te staan in het beleid. Dat doen we niet om nog meer van die mantelzorger te vragen, wat weleens gezegd wordt. We willen juist bekijken waar we die mantelzorger moeten ondersteunen om ervoor te zorgen dat het thuis langer goed gaat. Dat moet dus echt een essentieel onderdeel van het beleid van gemeenten zijn. Ik merk in de gesprekken die ik met de gemeenten voer, dat we heel erg bezig zijn om die lacune te vullen. We geven aan dat het in die keukentafelgesprekken niet alleen moet gaan over de lichamelijke situatie van de patiënt, maar juist ook over de sociale situatie.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Ik heb nog een vraag over het doorbreken van het taboe. De Staatssecretaris geeft aan dat dit een belangrijke eerste stap is. Ik deel dat. Ik heb zojuist even gesproken met mevrouw Baay en de heer Van Dijk over de naamgeving van het Meldpunt Huiselijk Geweld. We hebben het Advies- en Meldpunt Kinder mishandeling. Dat zal samengaan met het Meldpunt Huiselijk Geweld, maar dat heeft voor heel veel mensen niet de associatie dat je daar ook naartoe kunt bellen in het geval van ouderen mishandeling. Om de taboes te doorbreken, is het ook belangrijk om het woord «ouderen mishandeling» wat nadrukkelijker te gaan gebruiken.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Wij hebben niet van tevoren een naam bedacht voor de steunpunten die ingericht moeten worden. Ik wil de suggestie van mevrouw Bergkamp graag meenemen en zal bekijken of er met die naamgeving niet automatisch een drempel wordt gecreëerd. Ouderen moeten natuurlijk ook weten dat ze daar terecht kunnen. Ik zal de suggestie dus graag meenemen.

Ik kom te spreken over de voorlopige resultaten van het actieplan «Ouderen in veilige handen». Het bespreekbaar maken van ouderen mishandeling begint langzamerhand zijn vruchten af te werpen. Het spotje op de tv wordt heel veel bekeken en is ook heel indringend. We merken in de waardering daarvan dat het echt werkt. Voorlichters van de ouderbonden trekken onvermoeibaar door het land en hebben in de tweede

helft van 2013 188 bijeenkomsten over ouderenmishandeling gehouden. Voor 2014 staan er zo'n 300 gepland. Ik heb de voorlichters in april persoonlijk ontmoet en mogen toespreken en ik ben onder de indruk van hun enthousiasme, inzet en ervaring. Uit hun ervaringen blijkt ook dat het doorbreken van het taboe rondom ouderenmishandeling een heel belangrijk actiepunt is.

Ik heb al gezegd dat de meldingen stijgen. Wat ook zeer helpt, is de op 1 juli 2013 ingevoerde Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het stappenplan in die meldcode helpt professionals om op een goede manier met de signalen van ouderenmishandeling om te gaan. Dat helpt ook zeer om professionals ervan te doordringen dat zij ook in hun eigen werk dagelijks moeten nagaan of zoiets wellicht aan de hand is.

Bij de uitvoering zijn inmiddels heel veel verschillende partijen betrokken. Het gaat om een brede coalitie van verpleeg- en verzorgingshuizen tot en met de banken. ABN AMRO, de Rabobank, gemeenten en de Steunpunten Huiselijk Geweld hebben een specifieke voortrekkersrol, maar ook notarissen, de politie en het Openbaar Ministerie zijn erbij betrokken. Als ik met hen praat over de voortgang, tonen alle partijen een grote inzet en de bereidheid en betrokkenheid om ouderenmishandeling gezamenlijk aan te pakken.

Sommige projecten die in het actieplan worden genoemd, zijn al afgerond. Ik noem de e-learningmodule «Ouderen in veilige handen». Daarin staat welke stappen een professional bij de meldcode moet nemen. Het kennisniveau van professionals is enorm toegenomen. Zij geven zelf aan dat zij zich competentier voelen om te handelen bij een vermoeden van ouderenmishandeling. Ruim 4.200 professionals hebben de module inmiddels gevolgd en waarden die zeer hoog. Daarnaast lopen er verschillende andere projecten. Ik noem het project «Voorkomen van financiële uitbuiting». Een aantal woordvoerders heeft hierover vragen gesteld. Het is een onderwerp waar we meer aandacht aan zouden moeten gaan geven. In dat project werken zeven gemeenten samen met steunpunten, notarissen, banken, politie en woningcorporaties. In maart 2015 wordt het project afgerond en worden de resultaten ter beschikking van alle gemeenten gesteld. Ik wil nog even doorgaan op die financiële uitbuiting. Ik heb – niet geheel toevallig – onlangs gesproken met iemand die financiële uitbuiting in zijn familie signaleert en vervolgens bij allerlei instanties aanklopt die niet zoveel kunnen doen. De bank kan geen actie ondernemen, omdat er een machtiging is verstrekt. De machtiging is vrijwillig aan een familielid verstrekt, dus het is niet strafbaar. Die persoon loopt dus echt tegen een muur op. Daarom is het zo belangrijk dat er met de officiële instanties zoals notarissen, banken en woningcorporaties wordt nagedacht over de vraag hoe er aan de voorkant, dus preventief, kan worden gesignaleerd dat iets gaat ontsporen. Als zo'n machtiging eenmaal is verstrekt, kun je niet zoveel meer. Dan is het gewoon juridisch sluitend. Ik voel mij zeer gesterkt om die projecten samen met notarissen, banken en andere instellingen verder te brengen, teneinde ervoor te zorgen dat we meer aan de voorkant van dat proces kunnen handelen.

Mevrouw **Baay-Timmerman** (50PLUS): Ik denk dat er in een heel vroeg stadium goed gekeken moet worden naar de wilsovereenstemming van zo'n oudere die op een gegeven moment de pinpas afgeeft, het testament gaat wijzigen of akkoord gaat met de overdracht van de woning. Op dat gebied moet echt een drempel opgeworpen worden, zodat dat veel minder gemakkelijk gaat. Ik hoop dat de Staatssecretaris daar met de desbetreffende beleidsmedewerkers een oplossing voor kan vinden.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik ben het daarmee eens. Het merkwaardige doet zich overigens voor dat je aan beide kanten van het spectrum een

aantal zaken ziet. Soms is het ongelooflijk moeilijk om bepaalde financiële zaken voor een dementerende ouder te regelen. Dat gaat dan veel te moeilijk. Aan de andere kant gaat het verstrekken van een machtiging soms veel te gemakkelijk. Wij zijn dan ook in overleg met de Nederlandse Vereniging van Banken om ervoor te zorgen dat er op dat gebied een wat meer eenduidig beleid komt. Een paar banken fungeren als voortrekker om dit voor de rest van de banken te bedenken en uit te werken. Het is dus een heel terecht punt dat onze volle aandacht heeft.

Mevrouw **Baay-Timmerman** (50PLUS): Ik bedank de Staatssecretaris voor zijn antwoord en vind dat vooralsnog voldoende.

De **voorzitter**: Wanneer zal de Kamer daarover geïnformeerd worden?

Staatssecretaris **Van Rijn**: Het project «Voorkomen van financiële uitbuiting» wordt in maart 2015 afgerond. Dat neemt niet weg dat er al sprake is van tussentijdse resultaten. De Koninklijke Notariële Broederschap is bijvoorbeeld bezig om voor haar eigen beroepsgroep een richtlijn op te stellen om ervoor te zorgen dat notarissen nu alvast alert zijn bij discussies over testamenten. Zij introduceert in feite alvast een soort meldcode. De Kamer zal uiteraard ook worden geïnformeerd over de tussentijdse resultaten.

Mevrouw **Baay-Timmerman** (50PLUS): Heb ik goed begrepen dat er nog een apart meldpunt komt?

Staatssecretaris **Van Rijn**: Er is een meldcode ouderen mishandeling, maar notarissen krijgen ook allerlei financiële zaken op hun bordje. De notarissen denken nu na over een manier om in hun beroepsgroep heel vroegtijdig te kunnen signaleren en in te grijpen als er iets aan de hand is. Dat is de Koninklijke Notariële Broederschap nu aan het bekijken. Nogmaals, het project is in maart 2015 afgerond maar er zullen ook tussentijdse resultaten zijn. Die zullen wij gewoon meenemen in de reguliere rapportages over GIA. Dat geldt ook voor banken. Ik heb al gesproken over de Steunpunten Huiselijk Geweld en geweld in de huiselijke situatie. Daarnaast wordt de leidraad Veilige zorgrelatie ontwikkeld en uitgetest. Die leidraad heeft tot doel dat de zorgaanbieders, de zorgmedewerkers en de vrijwilligers beter in staat zijn om geweld in een zorgrelatie te voorkomen. Het gaat daarbij dus meer om de preventieve kant. Dat project loopt tot eind 2014.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Ik heb gevraagd naar het verschil tussen de richtlijn Veilige zorgrelatie en de meldcode. Ik vind dat nogal verwarrend. Ik wil vooral weten wat dat betekent voor de professional.

Staatssecretaris **Van Rijn**: De meldcode gaat over geweld in huiselijke kring en de richtlijn/leidraad gaat over geweld door professionals. Die moeten qua inhoud op elkaar aansluiten, maar er is natuurlijk wel sprake van andere situaties.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Kan de Staatssecretaris dat nog iets uitgebreider toelichten? Ik snap het namelijk nog niet helemaal.

Staatssecretaris **Van Rijn**: De meldcode wordt met name toegepast als wordt gesignaleerd dat er iets aan de hand is in een thuissituatie, zodat een professional die daar komt er ook van op de hoogte is. De richtlijn over geweld door professionals heeft vooral betrekking op instellingszorg. Daarin staat hoe moet worden gehandeld, welke gesprekken moeten worden gevoerd tussen collega's of met een leidinggevende en welke

meldingen eventueel moeten worden gedaan om ervoor te zorgen dat het niet escaleert.

Ik kom te spreken over het onderzoek. Ik ben inderdaad met het Sociaal en Cultureel Planbureau aan het kijken hoe we het beste onderzoek kunnen doen naar de aard en de omvang van de ouderenmishandeling. Ik ben het met mevrouw Bergkamp eens dat het heel belangrijk is om goede cijfers te hebben, niet alleen over de omvang maar ook over de aard en de oorzaken. Het is niet alleen maar het doorbreken van een taboe, maar er moeten ook gewoon feiten boven tafel komen. Ik zal het advies van het SCP over de opzet van dit onderzoek begin mei ontvangen. Wat mij betreft, starten we daarna onmiddellijk met het onderzoek. Dat zullen we afspreken met het SCP.

Ik wil nog iets zeggen over de effectiviteit van het actieplan. We moeten niet alleen maar het taboe doorbreken en een aantal acties in gang zetten, maar we moeten ook kijken of die wel werken. Er loopt al een aantal acties. In de eerste plaats herhalen we de inventarisatie die we in 2012 hebben gedaan onder 35 centrumgemeenten die verantwoordelijk zijn voor de aanpak van geweld in huiselijke kring om te bekijken welke ontwikkelingen zich daarna hebben voorgedaan. We bekijken ook of gemeenten gestimuleerd zijn en acties ondernemen om in hun beleid meer aandacht voor ouderenmishandeling te hebben. In de tweede plaats evalueren we de verschillende projecten uit het actieplan. Het project «Voorkomen van financiële uitbuiting» zal in maart 2015 worden afgerond. Ik laat voorts in 2015 een quickscan uitvoeren om inzicht te krijgen in de wijze waarop professionals ook buiten de gezondheidssector met de meldcode werken. Naast het onderzoek naar de aard en de omvang wil ik aan de hand van de verschillende evaluaties bezien hoe het beleid ten aanzien van de voorkoming van ouderenmishandeling vordert en wat de effectiviteit ervan is, zodat we ook tijdig, dus voor het aflopen van het actieplan, met elkaar kunnen zien wat de resultaten zijn, waar witte vlekken zitten en hoe we ermee door kunnen gaan. Ik ben er inmiddels van overtuigd dat het niet een zaak is van een actieplan en vervolgens niets, omdat het dan klaar is. Dat zal ik ook onderbouwen met de evaluatieprojecten en het onderzoek dat wij samen met het SCP doen. Er is nog een aantal vragen gesteld. Volgens mij heb ik de vraag van mevrouw Bergkamp over nader onderzoek inmiddels beantwoord. Datzelfde geldt voor de vragen over de meldcode. De heer Van Dijk heeft een vraag gesteld over de zwarte lijst in Den Haag. Is die lijst nu een succes of niet? De werkgeversvereniging ZorgZijn Werkt in Zoetermeer, die zo'n beetje de founding father is, hoopt in augustus 2014 de eerste resultaten van het project Waarschuwingsregister Zorg & Welzijn te kunnen laten zien. Dat project wordt ook wel de zwarte lijst genoemd. Dan worden de haalbaarheid en de wenselijkheid van het register heel concreet. Dan wordt duidelijk wat het oplevert en wat ervan geleerd kan worden. Op basis daarvan wil ik bepalen of we een verdere uitrol van het project moeten steunen. Ik volg dat dus nadrukkelijk. Het klinkt goed, maar ik wacht de resultaten in augustus 2014 af om te kijken of we dit verder moeten gaan stimuleren en uitrollen.

Ik heb in een brief aangegeven dat ik vertrouwen in de opleidingen heb. De heer Van Dijk heeft gevraagd of ik ook in de gaten houd of dat vertrouwen wel terecht is. Ik zal in overleg met OCW en de onderwijskoepels een monitor laten uitvoeren over de wijze waarop geweld in afhankelijkheidsrelaties een plek vindt in de curricula van de opleidingen. Die monitor is eind 2015 gereed. Wat mij betreft, wordt in die monitor aangegeven welke aandacht er in de opleidingen aan besteed wordt en of dat voldoende is voor de professionals in spe. Door de wet meldcode ontkomt niemand eraan om na te denken over het omgaan met geweld in afhankelijkheidsrelaties. Voorts bekijk ik samen met OCW gewoon hoe het met de curricula van de opleidingen gesteld is. Ik houd daar dus nadrukkelijk de vinger aan de pols.

We hebben natuurlijk een reguliere voortgangsrapportage Geweld in afhankelijkheidsrelaties die ik met regelmaat naar de Kamer stuur. Daarin zal ik ook aangeven wat de voortgang van alle projecten is.

Er is gevraagd naar de gang van zaken na 2014. Ik heb al gezegd dat ik de balans zal opmaken op grond van de evaluaties die we uitvoeren. We moeten kijken hoe we verder gaan na 2014. Ik denk dat er dan heel veel projecten afgerond zijn, zodat we dan ook resultaten kunnen zien, maar ik ben er zeer van overtuigd dat dit niet klaar is in 2014. Maar we kunnen dan wel heel gericht de volgende stap gaan zetten.

Mevrouw Baay heeft erop gewezen dat de bejegening van ouderen ook een vorm van geestelijke en ouderenmishandeling kan zijn. Ik ben het daar zeer mee eens. Zij vroeg of er al eerste ervaringen met de leidraad zijn opgedaan en hoe een en ander precies werkt. Zij vroeg voorts of we de zomer van 2014 halen. Het antwoord op die laatste vraag is bevestigend. We halen de zomer van 2014. Dat geldt ook voor de zorg in de thuissituatie. De ervaringen en de resultaten van de pilots tot nu toe zijn positief. De leidraad zelf sluit aan bij de meldplicht en de vergewisplicht in het wetsvoorstel Kwaliteit, klachten en geschillen zorg, dat nu in de Eerste Kamer ligt. Als dat voorstel ook door de Eerste Kamer wordt aangenomen, zal dat bijdragen aan de indringendheid en de werking van die leidraad bij professionals. De eerste ervaringen zijn zowel bij de instellingszorg als de thuiszorg positief. We denken dat we in de zomer van 2014 de resultaten daarvan kunnen zien.

Mevrouw **Baay-Timmerman** (50PLUS): Ik heb specifiek gevraagd hoe dwingend de leidraad is en of iedere zorginstelling deze leidraad moet volgen. Dat is mij nog niet helemaal duidelijk geworden.

Staatssecretaris **Van Rijn**: De wet is dwingend. We hebben de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling waarin geregeld is wat een professional moet doen. Het voordeel van de leidraad is dat die verder kan worden ingevuld voor een bepaalde organisatie of beroepsgroep. Die leidraad is dus niet een soort voorschrift, die schrijft niet voor dat elke professional op dezelfde manier moet handelen om ouderenmishandeling te signaleren en te voorkomen. Daar is de meldcode voor, waarin alle stappen worden gezet en waarin wordt aangegeven waar iemand zich moet melden. De leidraad is juist een soort handelingsrichtlijn. Dat handelen is natuurlijk anders in de thuiszorg of in een verpleeghuis. De leidraad is juist bedoeld om als het ware het vak van professional beter te maken op het vlak van het signaleren en voorkomen van ouderenmishandeling. De wet is dus voor iedereen verplicht, daarin wordt het voor iedereen op dezelfde manier geregeld, terwijl het in de leidraad per vak en per beroepsgroep wordt geregeld.

Mevrouw **Baay-Timmerman** (50PLUS): Hoe wordt gecontroleerd of de uiteindelijke uitwerking van de leidraad goed is? Het is dan puur en alleen de zorginstelling die de mogelijkheid heeft om de leidraad te hanteren. De effecten daarvan komen dan niet duidelijk naar voren.

Staatssecretaris **Van Rijn**: We hebben een Inspectie voor de Gezondheidszorg. Zij kijkt naar de richtlijnen van de beroepsgroep, bijvoorbeeld naar deze leidraad, en neemt die mee in haar toezicht op instellingen en beroepsgroepen om te kijken of er wel volgens die leidraad wordt gewerkt. Als dat niet het geval is, grijpt de inspectie in. De inspectie baseert zich dan op de door de beroepsgroep zelf opgestelde richtlijnen. Dat werkt over het algemeen heel goed, omdat er dan ook geen discussie is over de vraag of het wel zo hoort. Het zijn immers de eigen normen waaraan de professionals vervolgens ook gehouden worden. Die normen kunnen natuurlijk wel van beroepsgroep tot beroepsgroep verschillen.

Mevrouw Baay heeft opgemerkt dat huisartsen de noodklok luiden. Ik heb in mijn eerste reactie gezegd dat dit eigenlijk precies de reden is waarom we op deze manier bezig zijn met het beleid. We signaleren in de huidige situatie dat als er iets aan de hand is, we onvoldoende informatie uitwisselen en onvoldoende kijken welke verbindingen er zijn tussen de verschillende beleidsterreinen. Ik heb al het voorbeeld gegeven van een echtpaar dat bij de huisarts komt, van wie een van beiden licht dementerend is. Dan zou het toch goed zijn als de huisarts signaleert dat moet worden nagegaan hoe het in de thuissituatie met de mantelzorg zit. Dat hoeft hij of zij niet allemaal zelf te doen, dat kan de wijkverpleging of de praktijkondersteuner van de huisarts doen. Het is heel goed denkbaar dat ook het welzijnswerk of de Wmo wordt ingeschakeld, omdat er thuis een voorziening nodig is omdat een van de partners gewoon niet meer boven kan slapen. Als wij ervoor zorgen dat dit type functies in het nieuwe beleid dichter bij elkaar worden gebracht, dan slagen we erin om veel meer om kwetsbare mensen heen te staan, om problemen in een vroegtijdig stadium te signaleren en om er ook iets aan te doen in plaats van dat ieder voor zich een beetje bezig is. Ik heb daar geen modellen voor, dat kan op heel veel verschillende manieren gebeuren. Ik neem die signalen van de huisarts dus zeer serieus. Zij inspireren mij om ervoor te zorgen dat alle professionals rondom de thuissituatie er eerder bij zijn, beter kunnen samenwerken en goede informatie kunnen uitwisselen. Er is gevraagd of er wel voldoende aandacht is voor de mantelzorg. Daarbij speelt ook het probleem van mishandeling van de patiënt door de mantelzorg. Het antwoord op al dat soort vragen kan worden gevonden door ervoor te zorgen dat, als we de zorg dichter bij de mensen brengen, de professionals die in de thuissituatie kunnen kijken – of aan de voorkant of omdat er een signalement is op het gebied van de zorg of anders – niet alleen maar naar een bepaald probleem kijken, maar net even wat breder. Zij moeten in de gaten kunnen houden of de sociale omgeving van de cliënt ook in staat is om het probleem op te lossen. Ik kan het niet nalaten om toch nog even te wijzen op de nieuwe Wet langdurige zorg. We komen daar nog uitgebreid over te spreken. Wat gaan we nu in die Wet langdurige zorg regelen? Simpel gezegd: we regelen iets voor een situatie waarin het thuis niet langer gaat. We zoeken juist inhoudelijke criteria voor die situatie. Er kan 24 uur toezicht nodig zijn, er kan iemand zijn die zichzelf niet meer kan redden, er kan geen sprake meer zijn van eigen regie, er kan sprake zijn van de noodzaak van voortdurend oproepbare zorg. Dan is er sprake van een situatie waarin iemand in een instelling terecht kan, en niet omdat die persoon zzp 34,2 heeft, maar omdat het gewoon op grond van inhoudelijke criteria thuis niet langer gaat. Als we erin slagen om in de toekomst ervoor te zorgen dat de kring om kwetsbare mensen in de thuissituatie goed is, dat er goede zorg en ondersteuning is die wordt georganiseerd door de gemeenten in samenwerking met verzekeraars en dat er een goede regeling in de wet is op grond waarvan mensen die niet langer thuis kunnen wonen, recht hebben op een plek in een verpleeghuis, dan zijn we een stap verder. Dan kunnen we én in de thuissituatie én in de instellingen de kwaliteit van de zorg echt verbeteren.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik vind het altijd wel knap als ik zie hoe de Staatssecretaris dat doet. Ik heb daar wel bewondering voor. Er is sprake van een redelijk miserabele situatie, maar hij weet toch een beeld neer te zetten alsof het allemaal goed komt. We hadden het over kwaliteit en er is zojuist een bericht op NOS Teletekst verschenen dat onderzoekers van de Erasmus Universiteit stellen dat de kwaliteit van zorg thuis in gevaar is door de kabinetsplannen. Ik hoor daarop graag een reactie van de Staatssecretaris, omdat het daar natuurlijk wel in wezen om gaat: een lagere kwaliteit, meer kwetsbaarheid, meer risico's en meer ouderen die tussen de wielen vallen.

De **voorzitter**: De Staatssecretaris kan deze vraag beantwoorden, maar ik wijs erop dat een van de leden van de Kamer bij de regeling van werkzaamheden die vanmiddag plaatsvindt, een debat over datzelfde bericht zal aanvragen.

Mevrouw **Agema** (PVV): Dus? Ik stel gewoon een vraag.

De **voorzitter**: Het woord is aan de Staatssecretaris.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik heb het bericht niet gezien, omdat ik zat te luisteren naar de diverse inbrengen van de Kamerleden.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik wijs erop dat het 11.18 uur is.

De **voorzitter**: Wat is er aan de hand, mevrouw Agema? Ik heb het woord gegeven aan de Staatssecretaris.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik moet het bericht nog zien. De inzet van mijn beleid is dat we zowel in de thuissituatie als in de situatie van instellingszorg moeten zorgen voor kwalitatief goede zorg. In beide situaties kan het beter. Waarom? Omdat de zorg in de thuissituatie nu een situatie is waarin er wel thuiszorg is, maar er veel meer samenwerking en interactie kan zijn tussen welzijn, dagbesteding, huisartsenzorg en wijkverpleegkundige zorg. Ik ben ervan overtuigd dat als we daarin slagen, we het beter en in veel gevallen ook goedkoper organiseren. Ten aanzien van de instellingszorg moeten we ervoor zorgen dat we niet de situatie krijgen dat er veel verzorgingshuizen zijn waarin de zorg steeds zwaarder wordt, maar waarin we of door het gebouw of door de kwaliteit van het personeel onvoldoende in staat zijn om mensen met een zwaardere zorgvraag te verzorgen. Dan heb ik liever dat er minder verzorgingshuizen zijn omdat minder mensen daarin willen wonen, en dat er voor mensen, als zij eenmaal recht hebben op een plekje in een verpleeghuis, verpleeghuizen zijn met een veel betere kwaliteit van zorg. Dat lijkt mij voor de lange termijn een veel beter beleid dan net doen alsof er nu niets aan de hand is en net doen alsof de zorg in een thuissituatie of in een instelling nu zo geweldig is. Dat moeten we echt niet tegen elkaar zeggen. Ik ben zeer voor een genuanceerd beeld, maar laten we wel proberen om de doelstellingen van het beleid ook een beetje met elkaar te respecteren.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik vind het ontzettend knap als iemand een beeld weet te nuanceren van een realiteit waarbij 115.000 mensen die nu nog een indicatie hebben, straks simpelweg niet meer in een verzorgingshuis kunnen wonen. Het hele buitenparlementaire netwerk op dit terrein is onrustig en bezorgd. De ene dag zijn het de huisartsen, nu zijn het de onderzoekers en de volgende keer is het Mezzo. Alle organisaties buiten dit huis maken zich enorme zorgen over de kwaliteit en de ouderenmishandeling. Ik vraag de Staatssecretaris om in te gaan op het bericht dat de onderzoekers van de Erasmus Universiteit zeggen dat de zorg aan chronisch zieken de verzekeraars geld kost en dat de kwaliteit dus alleen maar slechter wordt. Ik wil daar graag een reactie op.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Nogmaals, ik ken het bericht niet. Als daarin staat dat de zorg aan chronisch zieken de verzekeraars geld kost, dan zal dat wel. Dat klopt. Ik snap niet waarom daardoor de kwaliteit in gevaar komt.

Mevrouw **Agema** (PVV): Het zijn wel onderzoekers! Het zijn dan weer de huisartsen, dan weer onderzoekers van de Erasmus Universiteit et cetera. Het kan niet zo zijn dat de huisartsen, deze onderzoekers en al die

belangenorganisaties altijd ongelijk hebben. Het kan ook niet zo zijn dat de beelden die in ZEMBLA zijn getoond, niet op waarheid berusten. Dat kan niet!

De **voorzitter**: Deze interruptie is afgehandeld. De Staatssecretaris kan zijn betoog vervolgen.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Wij nemen alle signalen op het gebied van ouderenmishandeling heel serieus. Wij nemen een verandering van beleid ook heel serieus en bekijken goed wat de gevolgen daarvan zouden kunnen zijn. Dat is de reden waarom ik heb aangegeven dat ik niet alleen maar bezig ben met ervoor te zorgen dat het preventief voorkomen van ouderenmishandeling veel aandacht krijgt en dat we het taboe van het melden kunnen doorbreken, maar dat we tegelijkertijd nagaan hoe het precies zit en wat goede cijfers zouden zijn, zodat we op grond van de feiten kunnen werken. De heer Rutte heeft er in dat verband op gewezen dat er met het OM zou worden gesproken over de strafeisen voor ouderenmishandeling. Afgesproken was dat we aan de bovenkant van de bandbreedte zouden gaan zitten. De heer Rutte vroeg naar de ervaringen in de praktijk. Naar aanleiding van die toezegging heeft mijn collega van Veiligheid en Justitie contact gehad met het Openbaar Ministerie. Hij heeft laten weten dat de mogelijkheden van Justitie op dit terrein maximaal worden benut. Daarover staat al het een en ander in de voortgangsrapportage GIA. Het OM heeft ook in den brede aandacht voor kwetsbare groepen, waaronder ouderen, en levert ook maatwerk bij de behandeling van deze zaken. Men is bezig met een nieuwe aanwijzing aan het Openbaar Ministerie die juist handelt over geweld in afhankelijkheidsrelaties. Die is mede afhankelijk van en geïnspireerd door het beleid dat we hier in gang zetten. De straf op zware mishandeling is overigens maximaal twaalf jaar.

Mevrouw **Siderius** (SP): Ik heb nog een vraag gesteld over de kalmerende middelen.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik heb het antwoord op die vraag zojuist aangereikt gekregen. Ik zal die vraag straks beantwoorden. De heer Rutte vroeg ook of er in de transitieplannen voldoende aandacht wordt besteed aan de al dan niet overbelaste mantelzorgers. Ik heb daar al een aantal dingen over gezegd. Ik wijs er ook op dat in het wetsvoorstel Wmo 2015 wordt geregeld dat de mantelzorger dient te worden betrokken bij de aanvraag voor maatschappelijke ondersteuning. Alvorens de gemeente daartoe kan overgaan, moet er sprake zijn van een goede afstemming met de mantelzorger en de vrijwilliger. In het wetsvoorstel Wmo 2015 staat ook dat de huidige grondslag voor het mantelzorgcompliment ophoudt te bestaan en wordt toegevoegd aan het budget van de gemeenten. Het wordt een expliciete taak van de gemeente. De VNG zal samen met Mezzo een handreiking opstellen voor de wijze waarop de waardering van mantelzorgers door gemeenten kan worden vormgegeven. Die komt in 2014 ter beschikking van alle gemeenten. Daarnaast wordt er in navolging van de motie-Van der Staaij 11 miljoen aan extra middelen toegevoegd om de mantelzorg bij gemeenten verder te stimuleren.

Mevrouw Agema heeft gevraagd of er niet een soort standaardangifteformulier zou moeten zijn. Ik wil dat graag met mijn college van V en J bespreken. Ik zeg toe dat ik daarop terugkom in de eerstvolgende voortgangsrapportage GIA.

De heer Rutte heeft gevraagd of naast notarissen en banken ook belastingconsulenten worden betrokken bij de pilots. Ja, in die pilots worden allerlei partijen betrokken, ook groepen die niet onder de meldcode vallen. We willen met name heel specifiek kijken welke groepen betrokken zijn bij

financiële uitbuiting en welke signalen daarbij aan de orde kunnen zijn. We zullen dus bekijken welke groepen allemaal bij de pilots betrokken zouden moeten worden. Dat vindt nu al plaats. Ik meen dat de belastingconsulenten daar ook bij betrokken worden, maar ik weet dat niet helemaal zeker. Wij zullen dat even nagaan.

Mevrouw Keijzer heeft kritische kanttekeningen geplaatst bij de verwijsindex voor ouderen. Die heb ik eigenlijk ook. We hebben de afgelopen periode gekeken of zo'n verwijsindex noodzakelijk en nuttig zou kunnen zijn en welke toegevoegde waarde een dergelijke index zou kunnen hebben. We hebben daarover gesproken met heel veel deskundigen. We hebben een expertmeeting gehouden. Daarbij waren ook de inspectie en ActiZ aanwezig. De conclusie is dat die verwijsindex te specifiek is en geen toegevoegde waarde heeft ten opzichte van de wettelijke meldcode, met alle afspraken die daarin zijn gemaakt. Ik ben het dus eigenlijk wel eens met mevrouw Keijzer. Wanneer we kijken naar de ouderenzorg in het algemeen, lijkt het belangrijker om aan te sluiten bij allerlei ontwikkelingen en initiatieven die nu al in het veld spelen, opdat we juist de samenhang voor zorg voor oudere mensen veel meer op het netvlies krijgen. Ik wil liever doorgaan op de ingeslagen weg met het Nationaal Programma Ouderenzorg, met de ontwikkeling en de inrichting van sociale wijkteams en met het actieplan «Ouderen in veilige handen» dan weer een nieuw project starten waarvan de toegevoegde waarde in ieder geval niet is aangetoond en waarvan deskundigen zeggen dat het beter niet kan worden gedaan. Ik ben het dus op dit punt met mevrouw Keijzer eens.

Mevrouw Keijzer heeft voorts gevraagd of de steunpunten ouderenmishandeling gaan registreren. Het antwoord daarop is bevestigend. Er komt nog een AMvB over de AMK's waarin de registratie wordt opgenomen. Die wordt daardoor in ieder geval verbeterd. Zoals mevrouw Keijzer al zo plastisch zei, maakt leeftijd daar onderdeel van uit. Het is dan dus heel eenvoudig om specifiek op ouderenmishandeling te kunnen registreren. Dat gaan we dan ook doen.

Wij weten even niet waar mevrouw Keijzer op doelde toen zij een opmerking maakte over de expertmeeting. Alle activiteiten van het Nationaal Programma Ouderenzorg zijn nu gericht op het verspreiden, evalueren en implementeren van alle uitkomsten van de experimenten die hebben plaatsgevonden. Men gaat over enkele weken weer rapporteren over de stand van zaken. Wellicht doelde mevrouw Keijzer daarop. Ik kom daar in de rapportages dan wel op terug.

Er ligt nog een vraag van mevrouw Siderius over Haldol. Ik denk zij doelt op het onderzoek naar het gebruik van psychofarmaca, en dan in het bijzonder van Haldol. Dat onderzoek wordt niet in mijn opdracht uitgevoerd. Ik heb daar dus geen invloed op. Professor Zuidema van de Universiteit van Groningen voert dit onderzoek uit. Mijn voorganger heeft indertijd een inschatting geven van het tijdpad van het onderzoek, maar ik kan daar dus niet op sturen. Ik moet afwachten wanneer dat onderzoek klaar is. Dat is mij nog niet bekend. Ik ken ook nog geen tussentijdse conclusies. Ik verwacht dat wij de resultaten van het onderzoek binnenkort van de hoogleraar krijgen. Daar zal ik dan op reageren. Zodra het onderzoek beschikbaar is, zal ik de Kamer daar uiteraard over informeren en haar voorzien van mijn standpunt daarover.

De **voorzitter**: We gaan door met de tweede termijn.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Voorzitter. Het is goed om te horen dat dit onderwerp hoog op de agenda staat. Ik ben blij dat de Staatssecretaris aangeeft dat het belangrijk is om het taboe te doorbreken. Ik ben daarom ook blij met de toezegging dat zal worden gekeken hoe we de term «ouderenmishandeling» wat nadrukkelijker over het voetlicht kunnen krijgen, ook kijkend naar de meldpunten. De belangrijkste winst van het

algemeen overleg van vandaag is dat er een onderzoek komt. Het is heel goed om te horen dat dit van start gaat in mei. Ik wil niet te gretig zijn, maar ik ben wel benieuwd wanneer dat onderzoek wordt beëindigd en wanneer we de resultaten ongeveer zouden kunnen verwachten. Ik heb nog een paar vragen. Bij de meldpunten wordt niet altijd doorgevraagd of het gaat om ouderen en om wat voor ouderenmishandeling het gaat. Ik heb de Staatssecretaris daar nog niet helemaal eenduidig op horen reageren. Zouden die meldpunten daar niet wat beter op kunnen doorvragen?

De Staatssecretaris heeft uitgelegd wat het verschil is tussen de leidraad en de meldcode. Ik hecht er waarde aan om daar een schriftelijke reactie op te krijgen, teneinde dat iets scherper te krijgen.

De Staatssecretaris heeft ten slotte aangegeven dat het mantelzorgcompliment wordt afgeschaft en dat het bedrag wordt gevoegd bij het Gemeentefonds. Volgens mij krijgt de Kamer nog een overzicht van de verschillende scenario's als het gaat om de vraag hoe daarmee moet worden omgegaan. Er zou ook nog een afspraak staan om dat te bespreken met cliëntenorganisaties om daar een betere duiding van te krijgen. Volgens mij heeft mevrouw Baay dat in een eerder AO ook bepleit. Kan de Staatssecretaris daar snel op terugkomen?

De heer **Otwin van Dijk** (PvdA): Voorzitter. Het is goed dat we vandaag uitgebreid hebben gesproken over het onderwerp «ouderenmishandeling» en dat we er na 2014 mee verder gaan. Ik heb nog een vraag die voortborduurt op de opmerking van mevrouw Bergkamp. In mei 2014 starten we met een wat fundamenteeler onderzoek naar aard, oorzaak en mogelijke oplossingen, maar vanaf 2015 gaan we weer verder met een nieuw actieplan ouderenzorg. Wanneer is dat onderzoek klaar om uiteindelijk ook de elementen die daaruit naar voren komen, mee te kunnen nemen in het nieuwe actieplan dat vanaf 2015 van kracht is? Ik heb er nog twee ideeën bij. We hebben in eerste termijn gesproken over de samenwerking tussen de formele en de informele zorg. Het gaat om, zoals de Staatssecretaris dat zo mooi zegt, het organiseren van de kring om de mensen heen. Het gaat daarbij zowel om ondersteuning van mantelzorg als om de eerstelijnszorg en welzijn. Het gaat om de vraag hoe we dat vanaf 2015 organiseren. Ik denk dat het goed is als we dat toch ook nog iets scherper meenemen in de debatten en de uitwerking van de Wmo, de Wet langdurige zorg, de Zorgverzekeringswet maar ook dit actieplan. We moeten ervoor zorgen dat we dit wel aan elkaar laten raken. Het mag niet uit elkaar stromen.

Ik wil voorts nog iets zeggen over de financiële uitbuiting. Er wordt nu vooral gesproken over zorg en over financiële en emotionele mishandeling, maar ik zie graag dat in het vervolg van het actieplan ook iets scherper wordt ingezet op het voorkomen van financiële uitbuiting. Ik noem de suggestie van het erbij betrekken van belastingconsulenten, banken en notarissen. Deze beroepsgroepen vallen niet rechtstreeks onder de meldcode, maar er moet voor hen wel een soort handreiking worden gemaakt waardoor zij financiële uitbuiting kunnen signaleren en er vervolgens ook echt iets tegen kunnen doen.

Mevrouw **Baay-Timmerman** (50PLUS): Voorzitter. Ik geloof wel in de meldcode voor de beroepsgroepen. Ik heb er ook vertrouwen in dat notarissen, banken en belastingconsulenten zich daarmee zullen bezighouden en beter gaan toetsen. Maar hoe staat het met de enorme hoeveelheid vrijwilligers? Wij gaan ervan uit dat die allemaal goedwillend zijn, maar er zijn natuurlijk ook kwaadwillende vrijwilligers die graag mee willen helpen met het invullen van een belastingformulier, maar vervolgens via diefstal van de DigiD-code de AOW uiteindelijk naar hun eigen rekening sluizen. Hoe kunnen we daar veel meer preventie bewerkstelligen? Ik hoor daar graag een helder antwoord op.

Mevrouw **Siderius** (SP): Voorzitter. Ik heb in eerste termijn al aangegeven dat de SP achter de projecten staat die zijn gestart tegen financiële uitbuiting et cetera. Dat geldt ook voor de meldcode. Wij missen vandaag echter toch wel een beetje de aandacht voor de oorzaken van ouderenmis-handeling. Ik heb eerder aangegeven dat dit, wat ons betreft, zijn oorzaak vindt in de overbelasting van mantelzorgers en de werkdruk van de professionals in de zorg. Wij hebben de Staatssecretaris gevraagd wat hij daaraan gaat doen. Dan heeft hij het over sociale wijkteams en de zorg dichter bij de mensen in de buurt brengen. Er worden ook nog even keukentafelgesprekken tegenaan gegooid. Dat is allemaal mooi, de SP wil ook dat de zorg dicht bij mensen wordt georganiseerd, maar de bezuinigingen maken het eigenlijk onmogelijk om het op een goede manier vorm te geven en een voldoende kwaliteit van de zorg te behouden.

De Staatssecretaris zegt vandaag eigenlijk ook dat de overbelasting van mantelzorgers wordt aangepakt door ze via die keukentafelgesprekken nog meer taken te geven. Volgens mij werkt dat beleid averechts. Wij horen daar toch graag iets meer over, ook over de wijze waarop dat geborgd is.

Ik wil ten slotte nog ingaan op het onderzoek naar de kalmerende middelen. De SP zou het prettig vinden als de Staatssecretaris contact kan opnemen met de onderzoekers om te vragen wanneer we de resultaten daarvan ongeveer zouden kunnen verwachten. Dan kunnen we ook een beetje een inschatting maken van de termijn waarop we daarover verder kunnen spreken.

Mevrouw **Agema** (PVV): Voorzitter. Ik ben blij met de zwarte lijst, de spotjes en het geld. Je kunt na zeven jaar als PVV'er toch nog iets voor elkaar krijgen in dit huis. De toezegging om een standaardformulier te ontwikkelen is dan de winst van vandaag.

Het is altijd onze wens geweest om tot een drie keer hogere straf te komen. Als je dat gaat doen, krijg je bij de optelsommetjes van het OM een situatie waarin een geweldpleger er niet met een taakstrafje vanaf komt, maar altijd een gevangenisstraf krijgt. Daarom is die drie keer hogere straf ook zo belangrijk. Mijn collega Rutte heeft hier vandaag over gesproken, maar ik stel die vraag natuurlijk ook al jaren.

Het is goed dat de Staatssecretaris onderzoek toezegt, maar dat moet hij dan natuurlijk wel laten uitvoeren voordat hij de wetten opstelt. We moeten weten wat de uitkomsten van die onderzoeken zijn voordat we de wetten gaan behandelen in dit huis.

De Staatssecretaris wil taboedoorbrekend zijn. Ik hoop dan ook dat hij ermee stopt om zijn kop in het zand te steken. Hij ziet dat elke organisatie buiten dit huis alarmerende berichten stuurt en onderzoeken levert waaruit blijkt dat zijn plannen ten koste gaan van de kwaliteit en de veiligheid. Dan moet je gewoon het lef hebben om te erkennen dat dat het gevolg is van je beleid en moet je taboedoorbrekend handelen.

Ik zal ten slotte niet opeisen wat mij niet gegund is, maar ik wil wel herhalen dat ik niemand uitsluit. Mijn partij sluit niemand uit. Ik word wel uitgesloten, omdat het toch echt de mores hier in de Kamer is dat bij vervanging van de voorzitter de commissie-oudste dat voor zijn rekening neemt. Nogmaals, ik zal niet opeisen wat mij niet gegund is, maar ik wil het wel gezegd hebben, omdat je aan dit soort kleine dingen ziet wat er gaande is.

De **voorzitter**: Ik sta paf. Ik begrijp dat er in de Kamer een of andere afspraak is dat de commissie-oudste voorzitter is bij afwezigheid van de aangewezen voorzitter. Ik was niet bekend met deze regel. Ik wil daarom mijn excuses aanbieden. Het heeft absoluut op geen enkele manier te maken gehad met wat er de afgelopen week gebeurd is in de PVV. Laat dat ook gewoon helder zijn.

De heer **Arno Rutte** (VVD): Voorzitter. Het is goed om te horen hoe serieus deze Staatssecretaris de problematiek rondom ouderenmishandeling neemt. Dat is terecht, want de zorgen daarover worden breed in de Kamer gedeeld. Het is echter niet zo dat er niets gebeurt. Er zijn de afgelopen jaren forse stappen gezet. We krijgen dingen steeds beter in beeld. Het is daarmee ook niet klaar. Ik wil in lijn met de woorden van de heer Van Dijk oproepen om dit beleid voort te zetten en niet ergens een streep te trekken en te denken dat we nu al het beleid rondom ouderenmishandeling hebben gehad en dat daarmee het probleem is opgelost. Die suggestie is ook niet gewekt, maar het is ook echt essentieel dat we daar de vinger aan de pols blijven houden.

Ik ben blij met de manier waarop er echt aandacht is voor de overbelasting van mantelzorgers. Dat is ook niet iets wat we hier van de een op de andere dag kunnen oplossen. Het is wel iets om goed in de gaten te houden. Op het moment dat we meer taken bij mensen zelf neerleggen, gaat het juist lonen om in te zetten op ondersteuning van die mantelzorgers. De VVD gelooft ook dat dat de juiste koers is en steunt de Staatssecretaris daarin.

Ik wil nog wel even aansluiten bij de woorden van de heer Van Dijk over de financiële uitbuiting. Het is goed om te horen dat er op dat vlak met heel veel partijen al stappen worden gezet, maar ik krijg graag ook via een brief inzicht in de voortgang. Welke stappen zijn al gezet en zijn we er dan? Dit is wel een van de problemen die op dit moment in beeld zijn. Dan moeten we ook het moment pakken om er iets aan te doen.

Het is ten slotte goed dat het OM het signaal heeft opgepakt en aan de bovenkant van de bandbreedte gaat straffen. Dat is hard nodig. Dat deel ik met mevrouw Agema.

Voorzitter: Bergkamp

Mevrouw **Keijzer** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie is blij dat we vandaag weer gesproken hebben over ouderenmishandeling, want dat is een probleem dat gewoon keihard aangepakt moet worden. Het is ook altijd goed dat er belangstelling voor is. Op het moment dat je er veel over spreekt, kan het resultaat daarvan zijn dat ouderen niet langer schromen om zich te melden.

De CDA-fractie is blij met het onderzoek, vooral dat er gekeken zal worden waarom er in een specifieke situatie sprake is van ouderenmishandeling. Op het moment dat je dat weet, kun je het ook aanpakken.

Ik laat het moment niet voorbijgaan om hier te zeggen dat de vorige Staatssecretaris Marlies Veldhuijzen van Zanten aan de wieg heeft gestaan van deze specifieke aanpak. Ik ben daar trots op. Zoals ik het tot nu toe zie, is deze Staatssecretaris een waardige opvolger in het voortzetten van dat beleid. Dus ga zo voort.

Voorzitter: Keijzer

Staatssecretaris **Van Rijn**: Voorzitter. Ik dank de leden voor hun inbreng in tweede termijn. Er zijn nog enkele punten aan de orde gesteld. Er is gevraagd wanneer het onderzoek klaar is. Die vraag volgt altijd op de mededeling dat er met een onderzoek gestart wordt. Ik weet dat dus nog niet. Ik zal direct bij de start van het onderzoek met het SCP afspreken wanneer de eerste resultaten verwacht worden. Ik vind dat er zodanige resultaten moeten zijn dat wij een onderbouwde beslissing kunnen nemen over de doorstart. Dat is heel belangrijk. Dit soort onderzoeken duurt vaak heel erg lang. Ik herinner mij een onderzoek van het WODC over de prevalentie. Dat duurde vier jaar. Dat gaan we niet doen. Als we het wel doen, wil ik de eerste resultaten eerder hebben om een goed onderbouwd besluit te kunnen nemen over de doorstart. Ik ben het met de heer Rutte eens dat je het niet over de beëindiging moet hebben, maar over de

doorstart. Die moet dan inhoudelijk zijn. We moeten weten waar witte vlekken zitten, wat we leren van de eerste resultaten en waar we mee door moeten gaan. Ik zeg de Kamer toe dat we bij het begin van het onderzoek ook even zullen communiceren wanneer wij de eerste resultaten verwachten. Ik meen dat er 15 mei een algemeen overleg plaatsvindt. Misschien kan ik het tijdens dat AO al zeggen.

Mevrouw Bergkamp heeft gevraagd of het onderscheid tussen de richtlijn en het meldpunt wat scherper kan worden geformuleerd. Ik wil dat graag meenemen in de eerstvolgende rapportage.

Datzelfde geldt voor de aandacht die we moeten hebben voor de mantelzorg. De heer Van Dijk heeft hier ook een vraag over gesteld. Ik denk dat we het er met elkaar over eens zijn dat de samenwerking tussen informele en formele zorg heel belangrijk is. Dat is ook in dit opzicht het geval. We zijn bezig om samen met gemeenten en organisaties te kijken hoe dat beleid vorm moet krijgen. Dat gebeurt niet alleen maar in financiële zin, er wordt niet alleen maar gekeken naar financiële prikkels en extra geld conform de motie-Van der Staaij, maar er wordt ook gekeken hoe dat beleid eruit moet zien. We hebben daar overigens ook al aandacht aan besteed in de nota naar aanleiding van het verslag bij de Wmo. Ik ga ervan uit dat dit ook nog terugkomt in het debat dat we over de Wmo zullen voeren. Het lijkt me goed als dit onderwerp daarbij aan de orde komt. Wij zullen er ook aandacht aan blijven besteden in de eerstvolgende rapportage over geweld in afhankelijkheidsrelaties. Het lijkt me goed om dit punt expliciet met elkaar te benoemen wanneer wij spreken over de nieuwe Wmo, omdat we op dat gebied meer van de gemeenten gaan verwachten dan in de afgelopen periode het geval was. Ik ben het met de heer Van Dijk eens dat we de discussies over financiële uitbuiting en de signalen die we op dat vlak krijgen, misschien wel een tandje scherper moeten aanzetten in het actieplan. Ik zeg toe dat we op grond van de tussentijdse resultaten van de pilots zullen kijken welke punten daaruit gehaald moeten worden om die scherpere erin te krijgen. Ik zie dat mensen daar ernstig door gedupeerd worden en dat zij daar vaak niets aan kunnen doen omdat het om familierelaties gaat. Ik zeg ook niet dat het een makkelijk onderwerp is. We moeten op grond van de eerste resultaten bekijken of we het beleid kunnen aanscherpen. Ik zeg toe dat ik ook dat zal meenemen in de eerstvolgende rapportage. Ik zal het ook tussentijds bespreken met alle betrokkenen bij de pilot.

Mevrouw Baay heeft nog een vraag gesteld over de vrijwilligers. Er is ook een handreiking vrijwilligers tegen ouderen mishandeling. Die gaat ook over het project «Voorkomen van financiële uitbuiting». Ik kan dat project daar wellicht meteen in meenemen. In de pilots worden ook vrijwilligers betrokken. Misschien moet ik dat ook even koppelen aan mijn toezegging van zojuist dat we in de eerstvolgende rapportage GIA, waarin we wat meer aandacht schenken aan financiële uitbuiting, ook het punt van de vrijwilligers nadrukkelijk meenemen.

Mevrouw Siderius heeft gevraagd of er wel voldoende aandacht is voor de oorzaken. We worden het daar vandaag waarschijnlijk niet over eens, maar mijn stelling is dat we juist met het nieuwe beleid ten aanzien van de langdurige zorg in staat zijn om de kring rondom kwetsbaren en kwetsbare ouderen verder te versterken. Ik denk echt dat dit een betere manier is om met zorg thuis om te gaan. Ja, er zijn bezuinigingen.

Tegelijkertijd geven we in 2017 nog ongeveer net zoveel uit als in 2013. Dat zegt dus ook wel iets, daaruit blijkt dat het systeem ongelooflijk sterk in stand wordt gehouden. Ik wil mevrouw Siderius graag toezeggen dat ik even contact opneem met de onderzoekers naar de psychofarmaca om te kijken of ze een datum kunnen noemen.

Mevrouw Agema heeft mij gewezen op de voortgaande discussie over het beleid. Ik heb zojuist enige informatie over het onderzoek van de Erasmus Universiteit gekregen. In dat onderzoek wordt aandacht gevraagd voor het feit dat er, als zorgverzekeraars de persoonlijke verzorging gaan inkopen,

niet alleen aandacht moet zijn voor de prijs maar vooral ook voor de kwaliteit. Ik ben het daar eigenlijk helemaal mee eens. Ik hoor mevrouw Agema nu iets zeggen en wil graag dat ze dat wat harder zegt.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik zei: hij is zo slim!

Staatssecretaris **Van Rijn**: Dank u wel.

Mevrouw **Agema** (PVV): Maar dat rechtvaardigt het beleid niet. We blijven elkaar dus tegenkomen.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik meen echt oprecht dat het bij de grote veranderingen in de langdurige zorg om de vraag gaat hoe we de zorg voor onze kwetsbaren – kwetsbare ouderen maar ook andere kwetsbaren – in de toekomst kunnen verankeren. We moeten niet alleen maar praten over de goede zorg die nu geleverd wordt, over wat we bereikt hebben, maar we moeten in een vergrijzende samenleving, met meer ouderen die veel zwaardere zorg nodig hebben, echt iets doen. Het doorgaan op deze weg leidt er niet toe dat we straks een goede waarborg voor die zware zorg hebben. Het beleid is erop gericht om dat juist wel te bewerkstelligen. Ik ben me er ook van bewust dat die verandering heel veel discussie met zich meebrengt. Ik wijs op de manier waarop we het nu doen, op de manier waarop instellingen nu verantwoordelijkheid dragen of bedrijfscontinuïteit hebben. Professionals moeten zich afvragen wat het voor hen betekent, er moet discussie plaatsvinden over de wijze waarop het straks met de sociale wijkteams zal gaan. Gemeenten moeten zich afvragen hoe ze het moeten gaan doen. Dat zal allemaal moeten gebeuren. Ik zie al die waarschuwingen, soms ook kritiek en soms ook een vraag of er wel op een bepaalde zaak gelet is, als iets goeds. Dat betekent dat we niet alleen maar met die verandering bezig zijn om de verandering, maar dat we bezig zijn met een verandering waarbij het er uiteindelijk om gaat dat de resultaten van het beleid ook zichtbaar worden. Dat leidt ook tot betere zorg. We zullen met elkaar blijven discussiëren als we het niet eens zijn over de verandering die ingezet wordt, maar ik ben er wel van overtuigd dat iedereen die daar iets over te vertellen heeft en die wil waarschuwen voor dingen die mis kunnen gaan, alleen maar bijdraagt aan een zo breed mogelijk draagvlak voor de verandering die we met elkaar moeten doorvoeren. Ik ben en blijf zeer bereid om naar iedereen te luisteren, niet op basis van politieke kleur maar op basis van inhoud, om ervoor te zorgen dat het beleid in de toekomst ook een stevige basis kan krijgen. Ik koester mij ten slotte in de woorden van mevrouw Keijzer dat ouderenmishandeling net als in de vorige periode heel zwaar op onze agenda staat. Wat mij betreft, moet dit punt ook prominent op de agenda blijven staan.

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij gekomen aan het einde van het algemeen overleg over ouderenmishandeling. Ik dank de leden, de belangstellenden op de publieke tribune en de Staatssecretaris en zijn ondersteuning.

Sluiting 11.53 uur.